

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพ
3. โรงเรียนมาตรฐานสากล
4. การบริหารจัดการระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา
5. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Fundamental Education) แต่ก่อนประเทศไทยเรานิยมเรียก การศึกษาบังคับ (Compulsory Education) และในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเรียกว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน (Fundamental Education) เพื่อให้เป็นไปตามกรอบที่ได้ให้ไว้ในปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ซึ่งหมายถึงการศึกษาเพื่อชีวิตที่มีคุณภาพของประชากรไทย ช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตมีความสามารถในการประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีความสามารถในการพัฒนาตนเองมีความรับผิดชอบและมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น. 9-11)

2.1.2 ความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” (Basic Education) เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง “ การสอนให้มีทักษะในการสื่อสารคิดคำนวณและเข้าสังคมเพื่อให้บุคคลสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณเป็นสามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อไปได้รู้จักโลกแห่งการงาน หน่วยสวัสดิการสังคมทำงานกับนายจ้างได้รู้จักการบริโภคที่เหมาะสม รู้จักการปรับปรุง

สุขภาพ” ซึ่งหากแปลตามความหมายนี้ก็หมายถึง การมุ่งถึงการศึกษาเบื้องต้นเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่องค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งเป็นศูนย์รวมของนานาชาติในด้านการศึกษาก็ให้นิยามการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า “การศึกษาสำหรับคนทุกเพศทุกวัยให้มีโอกาสได้เรียนรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ปลูกฝังให้เกิดความอยากเรียนอยากรู้ มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตัวเองและผู้อื่น” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น. 2-3) และในส่วนของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้คำนิยามของการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 2) ซึ่งในความหมายดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 16) ที่ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีการพัฒนาการ ทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เหมาะสมกับวัย มีความรู้คู่คุณธรรมที่จะดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความ เป็นไทยอย่างมีศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจ สามารถพึ่งตนเอง มีทักษะที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลพอที่จะรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลก มีจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญา ไทยโดยรัฐจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงให้กับทุกคนอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายด้วยหลักการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนและ การใช้นวัตกรรม ตลอดจนรูปแบบที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล และความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้ว ในที่ประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference on Education for All-Wcefa) ซึ่งจัดขึ้นที่โรงแรมจอมเทียนประเทศไทย เมื่อปี ค.ศ.1990 ที่ประชุมพอใจที่จะใช้คำว่า “การตอบสนองความต้องการทางการเรียนขั้นพื้นฐาน” (Meeting Basic Learning Needs) มากกว่าการใช้ชื่อ “การศึกษาพื้นฐาน” (Basic Education) อย่างไรก็ตามต่อ ๆ มาคำว่า “ความต้องการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน” (Basic Learning Needs) กับคำว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ก็ได้มีการนำไปใช้แทนกันอยู่บ่อย ๆ ในการประชุมครั้งนั้นได้มีการให้นิยามศัพท์ 2 คำ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 2)

1. ความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน (Basic Learning Needs) หมายถึง ความรู้ทักษะ เจตคติและค่านิยมที่จำเป็นสำหรับบุคคล เพื่อความอยู่รอดปรับปรุงคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ตอบสนองความต้องการทางการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนในระดับต้นซึ่งเป็นพื้นฐานให้แก่การเรียนรู้ขั้นต่อไป เช่น การศึกษาสำหรับเด็กวัยเริ่มต้น การศึกษาระดับประถม การสอนให้รู้หนังสือ ทักษะความรู้ทั่วไปทักษะเพื่อการดำรงชีวิต สำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ในบางประเทศ การศึกษาขั้นพื้นฐานยังขยายไปถึงระดับมัธยมศึกษาด้วย

จากความหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าว สรุปได้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ที่มุ่งวางพื้นฐานการศึกษาที่จำเป็นที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพื้นฐานที่แข็งแกร่ง มั่นคงเพียงพอกับการดำรงชีวิตที่ดีในวันข้างหน้า อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีในสังคมอย่างมีความสุข สามารถประกอบการงานอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป

2.1.3 ความเป็นมาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเกิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมถึงพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, น. 2) ซึ่งกำหนดสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยยุบหน่วยงานระดับกรม คือ กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเข้าด้วยกัน จึงทำให้รูปแบบทางการบริหารเปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, น. 1)

กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 3-7) กำหนดกรอบทิศทางการดำเนินงาน เพื่อปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบัน กำหนดให้หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ในการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี จัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เป็นไปตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ขึ้น โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการจัดระบบการบริหารราชการในระดับต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการให้มีเอกภาพ สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระทรวงศึกษาธิการใหม่ทั้งหมด เกิดหน่วยงานใหม่ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและหลอมรวมหน่วยงานต่าง ๆ เดิมให้เป็นหน่วยงานใหม่ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานในกระทรวง ศึกษาธิการ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเป็น 5 หน่วยงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและส่งเสริมการศึกษาขั้น

พื้นฐานได้หลอมรวมส่วนราชการที่เป็นกรม และเทียบเท่ากรมของกระทรวงศึกษาธิการเดิม ได้แก่ กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 6 กำหนดให้จัดระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้มีระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา มาตรา 33 และ มาตรา 34 กำหนดให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีการประกาศจัดตั้ง จำนวน 175 เขต เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีโครงสร้างการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเบื้องต้น มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็น 6 กลุ่ม กับ 1 หน่วย ได้แก่ 1) กลุ่ม อำนวยการ 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล 3) กลุ่มนโยบายและแผน 4) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 5) กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 6) กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 7) หน่วยตรวจสอบภายใน ซึ่งตามระบบการบริหารจัดการตามโครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มอบหมายให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ในการกำกับ ควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ ในฐานะผู้บังคับบัญชาในเขตพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น. 12-13)

2.1.4 หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2548, น. 19)

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย
2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น และประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมไทยและสังคมโลก
3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียมควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม
4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ คักดีศรี และตอบสนองความต้องการท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์ หลักการและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานต้องสอดคล้องระหว่างสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาที่สอดคล้องกัน

2.1.5 รูปแบบและแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุถึงการศึกษาระดับพื้นฐานว่าประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษาซึ่งการจัดการศึกษามีด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่ง วิจิตร ศรีสะอาน (2545, น. 15-17) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สามารถกระทำได้ 3 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งบุคคลแต่ละคนแสวงหาความรู้ พัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และเสริมสร้างทักษะจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแหล่งวิทยาการที่มีอยู่ใกล้ตัวตามสภาพแวดล้อม เช่น จากครอบครัว เพื่อนบ้าน จากการเล่น และการทำงาน จากตลาด ห้องสมุดต่าง ๆ และสื่อมวลชน จากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว เด็กได้ฝึกพูด และมีทักษะทางภาษาขั้นพื้นฐานทางการพูด การฟังได้พอสมควร ก่อนที่จะเข้าโรงเรียน เด็กอาจได้รับการสั่งสอนให้รู้จักเลี้ยงน้อง และหุงหาอาหาร โดยการสังเกตหรือมีส่วนช่วยพ่อแม่รวมทั้งอาจได้ฝึกฝนทักษะด้านอาชีพการงานจากพ่อแม่ และเรียนรู้การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นจากพี่น้องและเพื่อนฝูง เป็นต้น การศึกษาตามอัธยาศัยนี้มีลักษณะเป็นไปตามสภาพธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน โดยมีได้จัดเป็นระบบเพื่อให้การศึกษาแก่บุคคลเป็นการเฉพาะ แต่ก็ เป็นวิธีการศึกษาที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนอยู่เป็นอันมาก

2. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) เป็นการศึกษาที่จัดเป็นระบบ มีรูปแบบโครงสร้างขั้นตอน และวิธีการจัดที่มีระเบียบแบบแผน ตั้งแต่สถานศึกษาระดับโรงเรียนจนถึงมหาวิทยาลัย การจัดการศึกษาเป็นระบบเช่นนี้มักจะผูกพันกับวัยเรียน ตอบสนองต่อความต้องการการศึกษาของบุคคลในช่วงอายุหนึ่ง ๆ ตามระดับการศึกษาเป็นสำคัญ

3. การศึกษานอกโรงเรียนหรือการศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) คือ กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดที่ชัดเจน เช่น สถานเลี้ยงเด็กหรือศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อการสอบเทียบ การศึกษาผู้ใหญ่เพื่อการดูหนังสือ กิจกรรมลูกเสือกิจกรรมกีฬาและสันทนาการ และการฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ แม้แต่การฝึกฝนวิชาชีพพระดับสูง และการศึกษาต่อเนื่องในระดับ

มหาวิทยาลัย ก็ถือได้ว่าอยู่ในขอบข่ายของการศึกษานอกโรงเรียน

ทั้งนี้ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2545, น. 17) ยังได้สรุปไว้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 3 รูปแบบ มีความสำคัญแตกต่างกันไป ซึ่งรูปแบบที่ดูเป็นทางการ และมีผลต่อพัฒนาการของเด็กมากที่สุด คือ การศึกษารูปแบบในระบบโรงเรียน เนื่องจากเป็นรูปแบบที่รวมการศึกษาภาคบังคับที่นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาไว้ด้วย ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุว่าสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบก็ได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน และในการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้
 - 5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 5.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ความรู้มาเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
 - 5.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

5.4 จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ส่วนสมดุลงัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน การสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้

2.1.6 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจดังนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรื, 2545, น. 5)

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจกจ่ายจัดสรรงบประมาณที่ได้รับจัดสรร และกำกับ ตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปขององค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ประกอบด้วย องค์กรคณะบุคคลต่าง ๆ ในท้องถิ่นเข้ามาร่วมกำหนดบทบาทที่นอกเหนือจากกฎหมายกำหนดและต้องเกิดการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for All) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการศึกษา (All for Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางหรือจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการเป็นการเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษา (School Council หรือ School Board) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ดังนี้

1. กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.7 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามคู่มือการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอบทบาทหน้าที่ไว้ ดังนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545, น. 6-7)

1. ด้านวิชาการ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ด้านการบริหารทั่วไป ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รับทราบ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจกรรมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์ จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ ให้ความเห็นข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็ง ในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน และท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.8 คุณลักษณะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, น. 27, สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, น. 32)

1. สถานศึกษามีบทบาทหลักเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นของท้องถิ่น และความเป็นหน่วยนำสังคมของชุมชนนั้น โดยอาศัยกรอบนโยบาย ที่กำหนดในระดับชาติเป็นแนวทาง ไม่ควรกำหนดบทบาทให้เป็นเพียงหน่วยงานที่รองรับนโยบายและ สอนองความต้องการของศูนย์อำนาจส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

2. สถานศึกษามีคุณภาพ และศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ในการจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาที่จะต้อง พัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพ และศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างมี คุณภาพ สถานศึกษาใดที่พัฒนาไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน จำเป็นต้องยุบรวมหรือแปรสภาพเป็น แหล่งบริการทางการศึกษาในรูปแบบอื่น

3. สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษา ภายใต้กรอบนโยบายที่ กำหนดด้วยตนเองดังนั้น การตัดสินใจโดยสมบูรณ์ในการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งาน บริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ที่เป็นส่วนของสถานศึกษา จึงควรเบ็ดเสร็จอยู่ที่สถานศึกษา

4. สถานศึกษาทุกแห่งสามารถประกันคุณภาพได้ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และดัชนีชี้วัด คุณภาพที่สามารถตรวจสอบ และเปิดเผยต่อสาธารณชนได้

สถานศึกษามีการรวมพลังกันในการดำเนินงาน ดังนั้นการสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร และบุคคล ทั้งภาครัฐและเอกชน และการรวมกลุ่มสถานศึกษาจึงเป็น แนวทางหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพ และเสริมพลังให้สถานศึกษาสามารถจัดบริการได้กว้างขวาง

และหลายรูปแบบ ผู้มีส่วนร่วมฝ่ายต่าง ๆ ให้เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ไม่ใช่เป็นเพียงคณะกรรมการที่มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ หรือให้คำปรึกษา

2.1.9 ภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 2 ลักษณะ คือ ภารกิจที่ต้องร่วมกันกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และภารกิจที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการเอง ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, น. 6)

1. ภารกิจที่ร่วมกันระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถานศึกษา

1.1 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.2 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก

1.3 ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหาร งานบุคคลลงสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

1.4 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

2. ภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, น. 10)

2.1 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลาย ในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

2.2 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2.3 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

2.4 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

2.5 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และเป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้อุทิศให้หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยน จากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นราชพัสดุ และให้ถือเป็นสิทธิของสถานศึกษา บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่

ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษาต่อ หรือเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้งบประมาณ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ตามกฎหมายว่าด้วยเงินคลัง และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา หรือเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาซื้อทรัพย์สิน หรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้งบประมาณ ให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

2.6 มุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.7 สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่โดยตรง ในการสืบทอดและสืบสานวัฒนธรรมสังคมไทยให้แก่เยาวชน

2.1.10 การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541, น. 9)

ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 กำหนดมาตราที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 49 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 50 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการการศึกษาอบรม การเรียน การสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 โดยหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีคำสั่งเกี่ยวข้องกับนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 2548/2559, ออนไลน์) ตามที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้รัฐต้องจัดให้บุคคลได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายนั้น รัฐบาลที่ผ่านมามีนโยบายจัดการศึกษาดังกล่าวโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปี ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 มกราคม 2552 โดยขออนุมัติตั้งงบประมาณเป็นรายปี และขยายขอบเขตการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลแต่ละคณะมาเป็นลำดับ หัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า โดยที่เรื่องนี้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และนโยบายปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล ทั้งสามารถลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรมในสังคม แก้ปัญหาความยากจน ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จึงสมควรยืนยันแนวทางดังกล่าวและพัฒนาต่อไป ด้วยการยกระดับจากการเป็นโครงการตามนโยบายของแต่ละรัฐบาลให้เป็นหน้าที่ของรัฐและมาตรการตามกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันความยั่งยืนมั่นคง และเพื่อให้สามารถจัดงบประมาณสนับสนุนได้อย่างต่อเนื่องอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 หัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในคำสั่งนี้

“ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา” หมายความว่า งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้แก่หรือผ่านทางสถานศึกษาหรือผู้จัดการศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี” หมายความว่า การศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) (ถ้ามี) ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3) หรือเทียบเท่า และให้หมายความรวมถึงการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ด้วย

“การศึกษาพิเศษ” หมายความว่า การจัดการศึกษาให้แก่บุคคลซึ่งมีความผิดปกติอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นรูปแบบโดยเฉพาะ และอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ในการสอนตามลักษณะความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล

“การศึกษาสงเคราะห์” หมายความว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป หรือที่มีลักษณะเป็นการกุศล เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีพัฒนาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย

ข้อ 2 ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดเตรียมการเพื่อจัดให้เด็กเล็กก่อนวัยเรียนได้รับการดูแล และพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดย

ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ข้อ 3 ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ให้มีมาตรฐานและคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี เพื่อเสนอตามกระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีค่าใช้จ่ายตามวรรคสอง ได้แก่

1. ค่าจัดการเรียนการสอน
2. ค่าหนังสือเรียน
3. ค่าอุปกรณ์การเรียน
4. ค่าเครื่องแบบนักเรียน
5. ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
6. ค่าใช้จ่ายอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ

สำหรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544, น. 4-5) ได้ระบุเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ มีสาระสำคัญใน 5 เรื่องดังต่อไปนี้

1. สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเสมอภาคทุกคน ทุกฝ่ายมีหน้าที่จัดและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชน สังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. การบริหาร รัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความพร้อม

4. หน่วยบริหารการศึกษาของรัฐสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐขึ้นต่อเขตพื้นที่การศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทุกคนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และเป็นข้าราชการครูในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บริหาร

กรมวิชาการ (2542, น. 29) ได้เสนอแนะว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนและปฏิบัติตามหน้าที่ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

2. ผู้สอน คือ ผู้จัดการต้องวางแผนการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ แนะนำช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ ช่วยพัฒนาผู้เรียน ช่วยตกแต่งความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ ให้เรียนอย่างมีความสุข มีอิสรภาพ ให้ความรัก ให้ความมั่นคงให้ข้อมูลย้อนกลับ ทางทรัพยากรการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้

3. ผู้บริหารจะต้องสร้างความตระหนักให้กับบุคคลในสถานศึกษามุ่งมั่นในคุณภาพ และบริหารจัดการให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงชั้น

4. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีบทบาทในการกำกับ ดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุน กำกับ ดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ปัจจุบันรัฐได้มีนโยบายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจน โดยได้กำหนดเป็นกฎหมายทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แสดงให้เห็นว่าในอนาคตไม่ว่ารัฐบาลชุดไหนจะเข้ามาบริหารประเทศนโยบายในการจัดการศึกษาดังกล่าวก็จะไม่เปลี่ยนไป สาระสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นั้น มี 5 ประการด้วยกัน คือ เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาหลักสูตรการบริหาร หน่วยบริหารการศึกษาของรัฐ ครู และบุคลากรทางการศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพนั้นทุกฝ่าย คือ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียน จะต้องให้ความร่วมมือและรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง สถานศึกษาต้องนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ดำเนินการตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการศึกษา

2.1.11 การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามภารกิจของสถานศึกษา ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 44 วรรคหนึ่ง มาตรา 45 วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้กระจายอำนาจ และมอบอำนาจแก่สถานศึกษา เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและความคล่องตัวในการบริหารวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไปต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้เกิดความสำเร็จ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะจำเป็นสำหรับใช้บริการ ตามหลักการแนวคิดของ จันทรานี สงวนนาม (2533, น. 14) ได้แก่ 1) ทักษะการทำงาน (Technical Skill) คือ ความสามารถทำงานหนึ่งงานได้อย่างเชี่ยวชาญ จะต้องรู้วิธีและกระบวนการทำงานอย่างลึกซึ้ง ต้องผ่านการศึกษาอบรมมาระดับหนึ่ง จนมีความชำนาญถึงในระดับ

ประกอบวิชาชีพ เช่น นักบัญชี หนายความ วิศวกร แพทย์ เป็นต้น ซึ่งทักษะการทำงานมีความสำคัญมากต่อผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารระดับต้น 2) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) คือ ความสามารถการทำงานที่เข้ากับคนอื่นได้เป็นอย่างดี จนทำให้เกิดการร่วมมือในการทำงานกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญมากต่อผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับต้น และผู้ปฏิบัติงาน 3) ทักษะความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) คือ ความสามารถใช้ความคิดในเชิงวิเคราะห์ มองสถานการณ์ได้ไกล่เคียงหรือถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาที่ยุงยาก/ซับซ้อนได้ เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล และแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งทักษะทางด้านนี้มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารระดับสูง

สรุปได้ว่า บุคลากรโดยเฉพาะผู้บริหารในสถานศึกษาควรมีทักษะที่จำเป็นในการบริหาร อย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด คือ รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ ผู้บริหารรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ประสานงาน ทำงานเป็นทีม และทักษะด้านงาน ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความชำนาญในงานที่ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ นักการศึกษาและนักวิชาการ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศได้กล่าวถึงหน้าที่ทางการบริหารไว้ ดังเช่น เสนาะ ดิยาว (2544, น. 24) ได้กล่าวถึงหน้าที่ในการบริหารว่า หน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) หรือกระบวนการบริหาร (Management Process) เป็นสิ่งที่ระบุให้ว่ากรอบของงานบริหารมีอะไรหรือผู้บริหารต้องทำหน้าที่อะไรในการบริหาร เพราะมีขั้นตอนที่เป็นเหตุเป็นผลและเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลังของการบริหารงาน แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) Lazarsfeld (อ้างถึงใน จันทรานี สงวนนาม, 2533, น. 125) กล่าวว่า หน้าที่หลักสำคัญของผู้บริหารมี 4 ประการ คือ การดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ของคนเพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ การบำรุงขวัญบุคคลเพื่อให้มีความสุขกับการทำงานภายใต้สภาพการณ์ที่เหมาะสม และการจัดให้มีนวัตกรรมภายในองค์กร เพื่อเปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้บุคคลได้ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสิ่งสำคัญ คือภารกิจในการบริหารสถานศึกษา ใน 4 งาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, 11-12) ตามหลักการ Good Governance การบริหารการศึกษาที่เป็นนิติบุคคลการบริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานและการบริหารเชิงระบบ ดังต่อไปนี้

2.1.11.1 การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องเข้าใจขอบข่ายงานวิชาการ จึงจะดำเนินกิจกรรมทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จซึ่งนักวิชาการได้แสดงทัศนะในงานวิชาการ ดังนั้น เพื่อให้งานวิชาการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องผ่านกระบวนการบริหาร ซึ่งการบริหารงานวิชาการ มีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, น. 2) ให้ความหมายของการบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

วินิจ เกตุขำ (2546, น. 1) ให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้ว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ

กิตติ เพ็งชู (2549, น. 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมทุกอย่างทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเข้าใจขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ เพื่อจะได้ปฏิบัติและบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จ ซึ่งนักวิชาการได้แบ่งขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 33-37) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการนั้น สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการมากที่สุด ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจ ด้านนี้มากที่สุดเพราะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ และได้ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยแบ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องบริหารเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การกำหนดวิสัยทัศน์วิชาการพันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จัดทำโครงสร้างหลักสูตร และสาระสำคัญต่าง ๆ นำหลักสูตรไปใช้ในเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้ และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องบริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมครู จัดทำแผน การเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน พร้อมทั้งจัดการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศ ที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตรและส่งเสริมให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาจะต้องกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินผลแต่ละรายวิชา วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นรวมทั้งสถานประกอบการที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ บริหารและ พัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ด้วยการส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้แต่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ตลอดจนเผยแพร่ผลการศึกษาหรือ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับบุคคล ครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงาน และ สถาบันอื่น ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (2548, น. 17) ได้มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนการประสานความร่วมมือในการจัดทำและเผยแพร่ผลงานวิจัยในชั้นเรียนและการส่ง เสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนตามลำดับ โดยต้องให้การพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัย แม้ครูจะผ่านการอบรมสัมมนาหลายครั้ง แต่ครูส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเรียนการสอน

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาต้องศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการบริหารการเรียนการสอนส่งเสริมครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน การจัดหาสื่อเทคโนโลยี การประสานความร่วมมือ ในการผลิตจัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการเรียนการสอน กับบุคคล ครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงานและสถาบันอื่น และประเมินผลการพัฒนาการ ใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องบริหารเกี่ยวกับการสำรวจแหล่ง เรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา และใกล้เคียงจัดทำเอกสารแพร่แหล่ง เรียนรู้ โดยจัดตั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้และประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว สถานศึกษา และ สถาบันอื่น และส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน และสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัด กระบวนการเรียนรู้

7. การนิเทศการศึกษา สถานศึกษาต้องดำเนินการนิเทศการศึกษาตามกระบวนการ นิเทศภายใน โดยจัดระบบนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในสถานศึกษาในรูปแบบที่ หลากหลายและเหมาะสม ประเมินผลการจัดระบบ การประสานงานกับศึกษานิเทศก์สำนักงานเขต พื้นที่ เพื่อพัฒนาระบบ กระบวนการนิเทศมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการจัดระบบการ นิเทศภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นด้วย

8. การแนะแนวการศึกษา สถานศึกษาต้องบริหารเกี่ยวกับ จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ วิชาชีพลายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน การดำเนินงานแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนการติดตามและประเมินระบบ และกระบวนการแนะแนว ประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านแนะแนวการศึกษา กับสถาบันการศึกษาอื่น

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องบริหารเกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้างสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์ประเมินวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการตามแผน ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นและเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประสานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการชุมชน สถานศึกษาจะต้องบริหารงานเกี่ยวกับการศึกษาสำรวจความต้องการของชุมชนในด้านงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน โดยการจัดให้ความรู้ทางวิชาการและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทางวิชาการร่วมกัน

11. การประสานความร่วมมือการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น สถานศึกษาจะต้องบริหารเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือช่วยเหลือพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในและต่างเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาวิชาการร่วมกัน

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ได้แก่ การสำรวจศึกษาข้อมูล การบริหารการศึกษา การพัฒนาวิชาการคุณภาพการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการบริหารการศึกษาของบุคคล ครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, น. 3-4) กล่าวว่าขอบข่ายการบริหารวิชาการประกอบด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เป็นการบริหารล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษาการรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ จัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาการที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 แผนจัดการเรียนรู้ ซึ่งแสดงรายละเอียดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวัน หรือสัปดาห์ โดยวางแผนไว้ล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อสามารถดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ จึงจะต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและของบุคลากร รวมทั้งการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดหาแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจจะใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้ทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนสอดคล้องความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคมธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงานของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้ผู้เรียนรู้จักนำเอาทฤษฎีประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังให้ผู้เรียนเห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

สำหรับกรมสามัญศึกษา (2539, น. 5) แบ่งขอบข่าย ดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลเพื่อวางแผนวิชาการ 2) กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบจัดกลุ่มการเรียนจัดตารางสอน จัดครูผู้เข้าสอนตามตามการสอน การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้สอน 3) การจัดทำ/ใช้และปรับปรุงแผนการสอนรวมทั้งการผลิตสื่อการเรียนการสอน 4) พัฒนาระบบการเรียนการสอน โดยพัฒนาครูด้านวิชาการการสร้างบรรยากาศวิชาการ และการศึกษา วิเคราะห์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและ 5) วัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ โดยการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือวัดผลการเรียน จัดเอกสารหลักฐานหรือแบบฟอร์มการวัดและการประเมินผลและงานทะเบียนผู้เรียน

จากขอบข่ายงานดังกล่าว สรุปได้ว่างานวิชาการ เป็นงานที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการที่เกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ตามสภาพจริงพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ นิเทศการศึกษา แนะนำ

การศึกษาที่เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาระบบประกันคุณภาพ ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการชุมชน ประสานความร่วมมือพัฒนาวิชาการกับบุคคล ครอบครัว สถานศึกษา และองค์กรอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงานวิชาการ สมาคมผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administrators, 1984) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานปลัดชั้นนี้ซึ่งวัดบทบาทหน้าที่ผู้บริหารด้านวิชาการ รวม 7 ด้าน คือ ด้านความสามารถ การจัดการ ภาวะผู้บริหารการศึกษา ความสามารถในการจัดและพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรมและพัฒนา ความสามารถการจัดบรรยากาศของโรงเรียนและ ความสามารถในการวัดและประเมินผล และแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา แต่ละคนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการได้ คือ ต้องมีใจมุ่งมั่น และมีเตนอย่าง แน่วแน่ ที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการกระจายและความรับผิดชอบในงานให้ตรงตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ครูมีการสังเกตการอนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน สังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียน สื่อสารให้ครูเข้าใจว่า เวลาของผู้บริหารนั้นมีค่าใช้จ่ายเวลาว่างร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพบปะสังสรรค์กับคณะครูควรฝึกฝนทักษะการเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของใคร การใช้เวลาส่วนหนึ่งในการอ่านหนังสือเกี่ยวกับการสอนและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ เช่น สังเกตการสอนในชั้นเรียน การนิเทศแบบคลินิก การบริหารเวลา และเสริมสร้างทักษะด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะ Campbell (1977, p. 15) เห็นว่า ในฐานะสถาน ศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงบทบาทผู้นำวิชาการใน 4 ประการ คือการเป็นผู้จัดรูปงาน (An Organizer) การเป็นผู้สื่อความหมายที่ดี (Communication) การเป็นผู้นำทางการศึกษา (Educator) และการเป็นผู้บังคับบัญชา (Administrator) แต่สำหรับ Hencley (อ้างถึงใน จันทรานี สงวนนาม, 2533, น. 131) เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงบทบาทผู้นำวิชาการในเรื่องต่อไปนี้ คือ จัดโปรแกรมการศึกษาและ กระบวนการสอน จัดบรรยากาศเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด นำการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้เพื่อพัฒนาความรู้และแก้ปัญหา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และพัฒนาทัศนคติบุคลากรให้มีทัศนคติ ที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติการจัดการบริการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

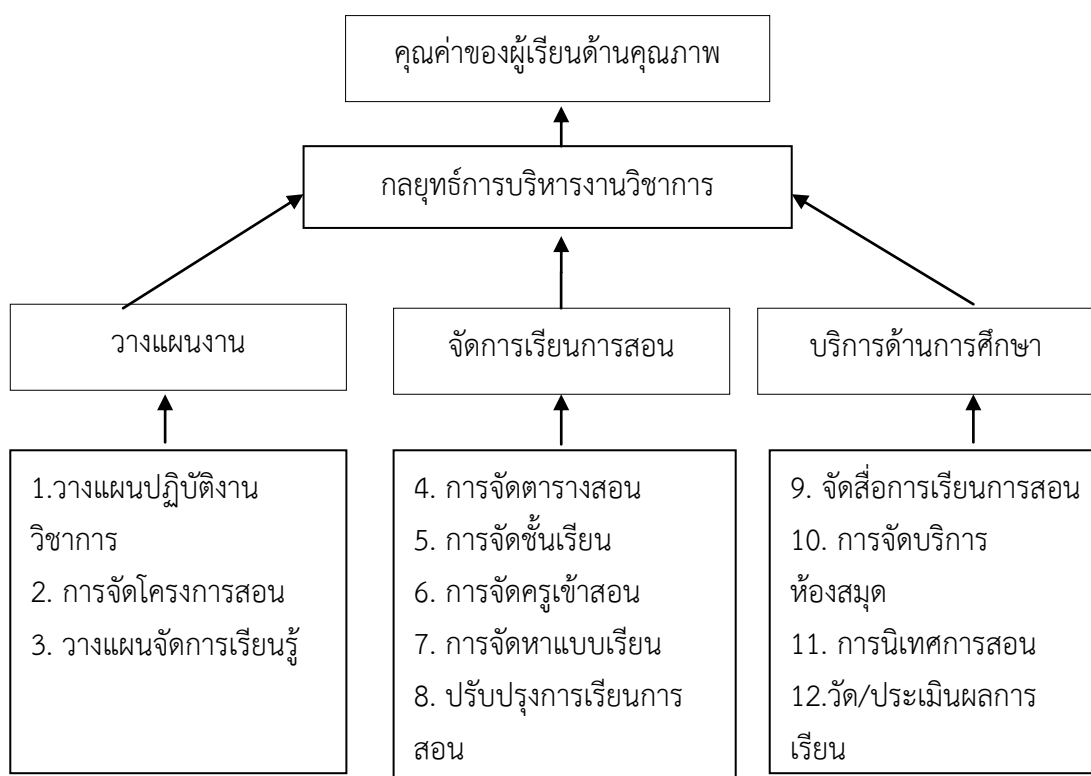
1. การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนของผู้เรียนที่เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน
2. การจัดบริการห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้ผู้เรียนนักศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้า

3. การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือแนะนำครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดผลและประเมินการเรียน เป็นกระบวนการที่สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการมีความคล้ายคลึงกัน และสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ภายใต้หลักการบริหารงานวิชาการ ที่กล่าวว่าภายในขอบข่ายในด้าน การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการศึกษาคำวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาและใช้ แหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษาการแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน มาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน และประสานความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุน วิชาการแก่บุคคล สถานศึกษาและองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ การบริหารงานวิชาการจะวัดและประเมินได้จากปัจจัย การบริหารดังต่อไปนี้ วางแผนปฏิบัติงานวิชาการ การจัดโครงการสอน การวางแผนจัดการเรียนรู้ การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดหาแบบเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียนการสอน การบริการห้องสมุด นิเทศการสอน และการวัด/ประเมินผลการเรียน สามารถสรุปปัจจัยได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ปัจจัยการบริหารงานวิชาการ. ปรับปรุงจาก *คุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร* บรรยากาศของโรงเรียน และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา (น. 132), โดย จันทราณี สงวนนาม, 2533, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

2.1.11.2 การบริหารงบประมาณ

คุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา. ปริญญาโททางการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

คุณภาพและความพึงพอใจในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาจะมุ่งเน้นความเป็นอิสระคล่องตัว โปร่งใส และการจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินสถานศึกษารวมทั้ง การจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 39) กล่าวว่า กระจายอำนาจในการบริหารศึกษาในการบริหารการเงินและพัสดุไปยังสถานศึกษาในเรื่องการจัดทำแผน การใช้จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดซื้อจัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและตรวจสอบ การจัดซื้อจัดจ้าง การจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์ และจัดแบ่งขอบข่ายงานงบประมาณ ดังนี้

1. การจัดทำและเสนอของงบประมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบาย การศึกษาการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษาและวิเคราะห์ความเหมาะสม การเสนอ งบประมาณ

2. การจัดสรรงบประมาณ ได้แก่ จัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาการ เบิกจ่าย การอนุมัติงบประมาณและการโอนเงินงบประมาณ

3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดทำแผนตรวจสอบ จัดทำข้อมูลสรุปผลการใช้งบประมาณและการรายงานผลการดำเนิน การต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา

4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ได้แก่ การจัดหาทรัพยากร สนับสนุนบุคลากรแลสถานศึกษาร่วมมือกัน ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการ เรียนการสอน การระดมทรัพยากรจัดทำแผนระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา กำหนดวิธีการ แหล่งสนับสนุน เป้าหมาย เวลาในการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบ เสนอความเห็นต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดหารายได้ และผลประโยชน์ จัดทำทะเบียนคุมเก็บรักษา เงินเบิกจ่าย เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องและกองทุนเพื่อการศึกษา

5. การบริหารการเงิน ได้แก่ การรับเงิน เก็บรักษาเงิน การจ่ายเงิน การนำเงิน ส่ง โอนเงิน กันเงินเหลือมปีให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด

6. การบริหารการบัญชี ได้แก่ การจัดทำบัญชีการเงิน จัดทำรายงานทางการเงิน จัดทำจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน แบบรายงานหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน ได้แก่ การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของ สถานศึกษา การจัดหาพัสดุ การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะ การจัดซื้อจัดจ้างและ การควบคุม ดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 75-77) กระจายอำนาจการบริหารงบประมาณ ให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะผู้แทนนิติ บุคคลของสถานศึกษาต้องรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งสถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา ได้เต็มตามศักยภาพแต่ต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ ร่วมกันพิจารณาและให้ความเห็นชอบในส่วนของงานต่าง ๆ คือ การจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านการเงิน และงบประมาณของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่บริหารต้องดำเนินการให้ถูกต้องมากที่สุด

Kaplan and Norton (2004, p. 37) กล่าวถึง กลยุทธ์ด้านงบประมาณว่าจะทำให้ สถานศึกษา ทราบว่า ควรจะสร้างการพัฒนาและมูลค่าให้กับผู้รับบริการได้อย่างไร โดยที่ สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล (2547, น. 17) ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารงบประมาณ คือ การบริหารแผนการเงิน และ งบประมาณให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเอง

สรุปได้ว่า ขอบข่ายงานงบประมาณ ได้แก่ จัดทำการของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและการรายงาน ผลการใช้เงิน การระดมทรัพยากร และระดมทุนเพื่อการศึกษา การบริหารงานการเงิน การบัญชีและพัสดุ และสินทรัพย์ ทั้งนี้ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบ/วิธีการ ที่กฎหมายกำหนด และจัดทำแผนงาน การจัดระบบข้อมูล การรายงานขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินการต่อเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนการบริหารงบประมาณของสถานศึกษานั้น ศูนย์ปฏิบัติการปรับปรุงระบบบริหารงบประมาณ กองนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, น. 3) ได้เสนอแนวคิดการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management - RBM) ว่าเป็นการบริหารที่แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การบริหารส่วนที่เป็นผลผลิตและบริหารส่วนที่เป็นผลลัพธ์ ที่ครอบคลุม การวัดผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ ของงานการควบคุมคุณภาพงานและการให้อิสระในการทำงาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 39) แบ่งขอบข่ายบริหารงบประมาณไว้อย่างน้อย 2 ประการ คือ 1) การระดมทุนเพื่อเพิ่มงบประมาณ 2) การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ดังต่อไปนี้

1. การระดมทุนเพื่อเพิ่มงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น. 34) กล่าวว่า สถานศึกษาจะมีแหล่งรายได้เป็นเงินนอกงบประมาณมากยิ่งขึ้น ตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาของรับที่เป็นนิติบุคคล จัดหาผลประโยชน์ได้จากทรัพย์สิน และการบริการ รวมทั้งกามีบทบาทการระดมทุนได้ตามกฎหมายดังกล่าวด้วย เงินนอกงบประมาณที่สถานศึกษาจะได้รับมีดังนี้

1.1 เงินค่าธรรมเนียมพิเศษ ได้แก่ เงินที่สถานศึกษาริยกเก็บจากผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จัดเกินหลักสูตรกำหนด เช่น ค่าเรียนว่ายน้ำ ค่าเรียนคอมพิวเตอร์ ค่าเล่าเรียนในหลักสูตรสองภาษา เป็นต้น

1.2 รายได้จากการให้บริการ เป็นรายได้ที่สถานศึกษาบริการการศึกษาที่ไม่ขัดแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และหลักของสถานศึกษา

1.3 เงินผลประโยชน์จากทรัพย์สินเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากที่ราชพัสดุ และทรัพย์สินอื่น ๆ

1.4 เบี้ยปรับจากการลาศึกษาต่อของข้าราชการครูและลูกจ้างสถานศึกษา

- 1.5 เบี้ยปรับจากการผิดสัญญาจากการซื้อทรัพย์สิน การส่งของและสัญญาเช่าที่ จัดซื้อจัดจ้าง
- 1.6 เงินบริจาคโดยมีวัตถุประสงค์
- 1.7 เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.8 ดอกเบี้ย
- 1.9 รายได้อื่น ๆ

ซึ่งการระดมทุน ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541, น. 287) กล่าวว่า การระดมทุน หมายถึง ทรัพยากรทางการศึกษาที่กว้างออกไป ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในงบประมาณทางการศึกษา ยังหมายถึงความสามารถในการดึงและระดมสรรพกำลังในสังคม เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมเกื้อหนุน การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินหรืออุปกรณ์ หรือเวลาที่เป็นการให้โอกาสทางการศึกษาทั้งในแง่การสละเวลามารับบริการทางการศึกษาจากบุคคลภายในสังคม Rhodes (1997, pp. 19-22) ได้กล่าวถึง การระดมทุนว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้สถานศึกษาเข้มแข็ง มีเงินทุนพัฒนาสถานศึกษา แต่ที่สำคัญก็คือ ต้องใช้จ่ายเงินบริจาคให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของผู้บริจาค ในขณะที่ Jones (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532, น. 87-88) ได้นำเสนอรูปแบบของเครื่องมือที่นิยมใช้ในการระดมทุนขององค์กรภาคสาธารณะ เช่น การขายของที่ระลึกการส่งจดหมายเชิญชวน หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ การออกเรียไรตามบ้านฉายภาพยนตร์กล่อง/ตู้รับบริจาค การจัดการกุศล การประกวด การจัดวันรับบริจาค การจัดงานการกุศล การประกวด การจัดวันรับบริจาคสมทบทุนการกุศล เป็นต้น เช่นเดียวกับ Sheriden (1968, pp. 20-22) กล่าวถึง วิธีการระดมทุนได้แก่ 1) การขายของในสิ่งที่คนต้องการซื้อ 2) กิจกรรมที่สังคมร่วมสนุกได้ เช่น จัดงานเต้นรำ การจัดเลี้ยงอาหาร ขายของทั่วไป จัดการแสดง การจัดแข่งขันกีฬา (กอล์ฟ โบว์ลิ่ง ฯ) บริการรับจ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ Matini (อ้างถึงใน ทศนิยม ลักษณาภิชนชัช, 2540, น. 64-67) แนะนำวิธีการณรงค์ระดมทุน ดังนี้ การติดต่อส่วนตัวการขอรับบริจาคตามบ้าน การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี รวบรวมรายชื่อของเก่า จัดเลี้ยงและสังสรรค์ ขายของที่ระลึกขายบัตรรับเชิญ เป็นต้น

การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยศูนย์ปฏิบัติการปรับปรุงระบบ การบริหารงบประมาณ กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, น. 3) กล่าวว่า การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลงาน จะครอบคลุมการวัดผลปฏิบัติงาน การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของงาน การควบคุมคุณภาพของงานการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และการอิสระในการทำงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, น. 7) จึงกำหนดให้เป็นไปตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงกลยุทธ์ (Strategic Performance Based Budgeting – SPBB) ทั้งในระดับชาติ กระทรวง กรม และหน่วยงาน ระดับล่าง โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัด เพื่อทำข้อตกลงให้บริการภาคสาธารณะ (Public Service Agreement – PSA) กับรัฐบาล โดยให้สถานศึกษาได้นำ

ไปจัดทำแผนให้บริการ กำหนดผลผลิต ตัวชี้วัดเชิงปริมาณคุณภาพและต้นทุนให้สอดคล้องกับรายจ่ายประจำปี เพื่อใช้จัดทำข้อตกลง การจัดทำผลผลิต (Service Delivery Agreement – SDA) ระหว่างผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ซึ่งได้กำหนดให้กิจกรรมนั้นเป็นตัวแทนของศูนย์ต้นทุนและนำไปผ่านกระบวนการคำนวณต้นทุนกิจกรรม และต้นทุนผลผลิตต่อไป ซึ่ง ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2546, น. 1-7) ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการจัดสรรงบประมาณตามแผนใช้จ่ายเงินซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารงานงบประมาณภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ตามมาตรฐานการจัดการเงินจะเป็นระบบงบประมาณที่เชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลงานที่เกิดขึ้นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด ถือได้ว่าเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับพันธกิจ (Mission) องค์กร โดยใช้แนวทางพัฒนามาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน ที่เรียกว่า 7 Hurdles มีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning) จะเป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์สถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ผลผลิต กลยุทธ์ โครงสร้างแผนงาน และตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน โดยข้อมูลที่ได้จากการวางแผนจะนำมาจัดทำกรอบงบประมาณ ซึ่งจะใช้เป็นการบ่งชี้งบประมาณที่จะใช้ในอนาคตของสถานศึกษา

2. การคำนวณต้นทุนผลผลิต (Output Costing) เป็นการกำหนดว่าจะใช้ต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิตเท่าไร ทั้งทุนทางตรง และทางอ้อม สำหรับผลผลิตทางการศึกษาต้องกำหนดให้ชัดเจนทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ เวลาและต้นทุน สิ่งสำคัญต้องคำนึงถึง คือ ผลผลิตที่ต้องรายงานต่อหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา เป็นต้น

3. การจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement Management) เป็นกระบวนการที่จะต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยต้องคำนึงถึงพันธกิจและหน้าที่ การทำสัญญาที่ปลอดภัย มีข้อมูลที่ถูกต้อง และมีผลดำเนินงานที่วัดและตรวจสอบได้

4. การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ (Financial Management/ Fund Control) สถานศึกษาต้องกำหนดโครงสร้างทางบัญชี เอกสารหลักฐาน ที่จำเป็นมีระบบการควบคุมการเบิกจ่าย การบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพกำหนดความรับผิดชอบในการบันทึกรายการบัญชี แยกความรับผิดชอบในการอนุมัติเบิกจ่าย สั่งจ่าย การรายงานทางการเงิน บัญชี และการตรวจสอบ

5. การบริหารสินทรัพย์ (Asset Management) เป็นการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินอย่างชัดเจน มีการลงทะเบียนสินทรัพย์คิดค่าบริการที่เหมาะสม มีระเบียบและแนวปฏิบัติในการใช้สินทรัพย์อย่างคุ้มค่า

6. การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน (Financial and Performance Reporting) ในกระบวนการรายงานต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดกรอบและโครงสร้างการประเมินและรายงานผลที่ชัดเจน มีระยะเวลาในการตรวจสอบที่แน่นอนข้อมูลรายงานต้องแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณหรือทรัพยากรที่จัดสรรให้กับผลงานที่เกิดขึ้น ในการรายงานจะต้องมีการรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงานควบคู่กัน เพื่อแสดงฐานะทางการเงิน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบว่า บรรลุวัตถุประสงค์และมีความสำเร็จอย่างไร ส่วนการรายงานผลการดำเนินงานต้องรายงานทั้งด้านปริมาณคุณภาพ เวลา และต้นทุน การรายงานควรเป็นรูปแบบรายงานประจำปี

7. การควบคุมและตรวจสอบภายใน (Internal Audit and Control) สถานศึกษาจะต้องมีฝ่ายรับผิดชอบตรวจสอบภายในที่มีอิสระ มีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน โดยจะต้องจัดทำมาตรฐานตรวจสอบภายในที่โปร่งใส ตรวจสอบได้และควรตรวจสอบ ทั้งการเงิน และการดำเนินงานด้วย

สำหรับกระบวนการงบประมาณตามมาตรฐานจัดการทางการเงินนั้น แบ่งออก เป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ การจัดทำงบประมาณ การบริหารงบประมาณ และการติดตามประเมินผลงบประมาณ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การวัดและประเมินความพึงพอใจในงานของบุคลากรในการบริหารงบประมาณ ต้องใช้การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานที่ใช้กระบวนการบริหารงบประมาณ 7 ด้าน คือ วางแผนงบประมาณ การคำนวณต้นทุนผลผลิต จัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง บริหารการเงินและควบคุมงบประมาณ การบริหารสินทรัพย์ การรายงานฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน การควบคุมและตรวจสอบภายใน ใน 3 ขั้นตอน คือ การจัดทำงบประมาณ การบริหารงบประมาณ และการติดตามประเมินผล

2.1.11.3 การบริหารบุคคล

ในทางการบริหารนั้น “คน” นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดและมีประโยชน์มากที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน ต้องพิจารณาถึง การดำเนินงานทุกอย่างเกี่ยวกับพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ดังนี้

ขอข่วยการบริหารบุคคล เพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสามารถส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมาย ซึ่งมีผู้ศึกษาขอข่วยการบริหารบุคคลไว้ คือ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 105) ได้แบ่งขอข่วยการบริหารบุคคล ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างสถานศึกษา จำแนกตำแหน่ง จัดทำแผนบรรจุแต่งตั้งที่ชัดเจนและการจูงใจ กำหนดระบบการคัดเลือกที่น่าเชื่อถือ การฝึก

อบรมพัฒนาทักษะของบุคลากรเพื่อยกระดับขวัญ และกำลังใจรวมถึงการเตรียมบุคลากรเพื่อให้ดำรงตำแหน่งที่สูง มีแผนการประเมินประสิทธิภาพบุคลากร และสามารถที่จำแนกศักยภาพบุคลากรได้ มีแผนการเลื่อนตำแหน่งที่ยึดหลักคุณธรรม ซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม จะต้องได้รับการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งสูงขึ้น กระทั่งถึงตำแหน่งสูงสุดที่เขาพึงได้รับการปรับปรุงทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ของหัวหน้าและบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเอาใจใส่ในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ และมีโครงการที่ดีเพื่อจะบำรุงขวัญกำลังใจและวินัยบุคลากร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 105) ได้แบ่งขอบข่ายภารกิจของการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้ การพัฒนาโครงสร้างสถานศึกษาให้เหมาะสม สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารบุคคล จำแนกตำแหน่งที่ยึดหยุ่นและเป็นระบบการกำหนดแผนอัตราเงินเดือน มีการจัดทำแผนบรรจุแต่งตั้งที่ชัดเจน และจงใจผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมีการกำหนดระบบการคัดเลือกที่น่าเชื่อถือ และเป็นหลัก ประกันความมั่นใจให้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดจะได้รับแต่งตั้งและบรรจุในตำแหน่งงานที่มีความเหมาะสมที่สุด มีโปรแกรมการฝึกอบรมในระหว่างประจำการอย่างกว้างขวาง โดยพัฒนาทักษะบุคลากร ยกกระดับขวัญและกำลังใจ รวมถึงการเตรียมบุคลากร เพื่อสู่ตำแหน่ง ที่สูงสุดมีแผนประเมินประสิทธิภาพบุคลากรที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ ความสำเร็จ การปฏิบัติงาน และสามารถจำแนกศักยภาพของบุคลากรได้ มีแผนการเลื่อนตำแหน่งที่ยึดหลักคุณธรรมที่เป็นการวางระบบความก้าวหน้าในอาชีพโดยมุ่งหวังให้บุคคลมีความรู้ความสามารถเหมาะสม ได้รับการบรรจุแต่งตั้งและผลงานที่มีคุณภาพของเขาจะต้องได้รับการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งสูงขึ้น จนกระทั่งถึงตำแหน่งสูงสุดที่เขาพึงได้รับมีความพยายามสม่ำเสมอ ที่จะปรับปรุงทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของหัวหน้างานและบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเอาใจใส่ ในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ มีโครงการที่ดีในการบำรุงรักษาขวัญกำลังใจและวินัยของบุคลากร

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย การลาออกหรือให้ออกจากราชการ โดยจะต้องบริหารบุคคลเกิดการพัฒนา มีความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารงานบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญ คือ การมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาความรู้ความสามารถและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสถานศึกษาจะต้องบริหารบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การบริหารบุคคลให้มีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จบรรลุถึงภารกิจของสถานศึกษา ควรที่จะนำหลักการบริหาร โดยใช้

โรงเรียนเป็นฐาน มาเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาบุคลากร โดยการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ จากสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น รับผิดชอบตัดสินใจเรื่องงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบรรยายภาคการเรียนรู้ออกให้เด็กด้วย โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถในสถานศึกษาส่วนร่วมตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และให้ชุมชนมีสิทธิในการตัดสินใจที่สำคัญ ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบงาน/โครงการ ปรับวิธีจัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนเป้าหมายจัดสรรงบประมาณ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ครู ตระหนักในสถานภาพทางการเงินจำกัดการใช้ง่าย และค่าใช้จ่ายที่ใช้ในโครงการต่าง ๆ เพิ่มขวัญ กำลังใจ ให้ครู บุคลากร และปลุกฝังการเป็นผู้นำในทุกระดับ

2.1.11.4 งานบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 110 -114) ให้ความหมายของการบริหารทั่วไปว่า “การบริหารทั่วไป” หมายถึง การบริหารงานที่รวมเอาภารกิจหน้าที่ที่เห็นว่าเป็นด้านย่อย ๆ ไม่อาจจัดเข้าไว้ในภารกิจหน้าที่หลักใด ๆ ได้นำมารวมด้วยกันเป็นภารกิจหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป ได้แบ่งขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของการบริหารทั่วไปออกเป็น งานธุรการและสารบรรณ งานทะเบียน และงานรายงาน อาคารสถานที่ งานภารกิจนักเรียน และบริการต่าง ๆ งานด้านชุมชนสัมพันธ์ และงานธุรการ ซึ่ง รุ่ง แก้วแดง (2546, น. 63) กล่าวถึง การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนนิติบุคคลนั้น จะแตกต่างจากบริหารโรงเรียนในแบบเดิม เนื่องจากต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบายแผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านการประกันคุณภาพในไว้ด้วยงานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยและควรจัดให้เป็นบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวเห็นได้ว่า การบริหารทั่วไป มีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้บริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน อำนวยความสะดวกให้งานหลักของสถานศึกษาในทุกรูปแบบ เพื่อให้การบริหารทุกงาน มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การดำเนินงานธุรการวางแผนบริหารการศึกษา การพัฒนาระบบและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ ประสานงานเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา งานนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน บริหารอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเพื่อการศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยราชการ และการรายงานผล การปฏิบัติงานยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูประบบและโครงสร้างการบริหารและการบริหารการศึกษายุคใหม่ให้เกิดเอกภาพและมีคุณภาพ ในการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารทั่วไป นับว่าเป็นงานที่รวมเอาภารกิจหน้าที่ที่เห็นว่าเป็นด้านย่อย ๆ และไม่จัดเข้าไว้ในภารกิจหน้าที่หลักใด ๆ แต่มีบทบาทหลักสำคัญในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ พัฒนาสถานศึกษาให้ใช้

นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตาม หลักการบริหารที่ได้มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบ ได้ ตลอดจนในการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารการศึกษามี ประสิทธิภาพและความสำเร็จ ซึ่งมีขอบข่ายภารกิจการบริหารทั่วไป ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 64-73) จัดแบ่งขอบข่ายการบริหารทั่วไป ดังนี้

1. การดำเนินงานธุรการ ได้แก่ การวางแผนงานธุรการ จัดบุคลากร รับผิดชอบ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ รวบรวม ประมวลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การสนับสนุนข้อมูล การรับทราบหรือดำเนินการตามมติของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานธุรการจัดประชุมจัดทำรายงานการประชุม และแจ้ง มติที่ประชุมให้ทราบเพื่อดำเนินการหรือถือปฏิบัติแล้วแต่กรณี
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ การสำรวจ จัดทำ ทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบฐานข้อมูล การนำเสนอหรือเผยแพร่ข้อมูลและ ประเมินปรับปรุงพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ
4. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา ได้แก่ จัดระบบการ ประสานงานและเครือข่ายการศึกษา พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ประสานงาน แลกเปลี่ยนความรู้ ให้ ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการกับเครือข่ายการศึกษาของสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา อย่างต่อเนื่อง
5. การจัดระบบบริหารและพัฒนาสถานศึกษา ได้แก่ การจัดระบบการ บริหารวิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพและสภาพของสถานศึกษา การ พัฒนาสถานศึกษา ให้ครอบคลุมโครงสร้าง ภารกิจ บุคลากร เทคโนโลยี ให้ความรู้ทักษะ เจตคติ ให้ บรรลุเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานบุคลากรติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาและกระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพและความสำเร็จ
6. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบาย วางแผน ระดม จัดหาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา สนับสนุนบุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการ บริหารการ ศึกษา ส่งเสริม ให้มีการศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหาร ทั่วไป ได้แก่ สำรวจปัญหาความต้องการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก จัดหาสื่อวัสดุ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสม ติดตามประเมินผล นำผลประเมินมาปรับปรุงพัฒนา

8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ได้แก่ การวางแผน การดูแลบำรุงรักษา พัฒนาติดตาม และตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสรุปประเมินผล

9. การรับผู้เรียน ได้แก่ มีการกำหนดแผนการรับผู้เรียน ดำเนินการรับผู้เรียนร่วมมือกับสถานศึกษา การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการติดตามช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาการเข้าเรียน ประเมินผลและรายงานการรับเด็กเข้าเรียนต่อเขตพื้นที่การศึกษา

10. การส่งเสริมและประสานงานการบริหารการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ได้แก่ การสำรวจ การกำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบและตามอัธยาศัยตามต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการบริหารการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ประสานเชื่อมโยงความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการบริหารศึกษา ติดตาม ประเมินผล ส่งเสริม และประสานงานการบริหารการศึกษา

11. การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ วางแผนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและสรุปประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

12. การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การวางแผนจัดให้มีเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ ของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบ สร้างกิจกรรมประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม และติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์

13. การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการบริหารศึกษาของบุคคล ชุมชนสถานศึกษา หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ได้แก่ การกำหนดแนวทางการให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริมสนับสนุน และประสานความร่วมมือจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชนสถานศึกษา หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

14. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน ได้แก่ วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความเสี่ยงของการดำเนินงาน การกำหนดปัจจัยเสี่ยง จัดลำดับความเสี่ยง การกำหนดมาตรการป้องกันความเสี่ยง วางแผนจัดระบบการควบคุมภายในให้บุคลากรเกี่ยวข้องทุกฝ่าย การนำมาตรการป้องกันความเสี่ยงไปใช้ในการควบคุมการดำเนินงานตามภารกิจ ประเมินผล และรายงานผลการควบคุมภายใน

15. งานบริการสาธารณะ ได้แก่ การจัดให้มีระบบการบริการสาธารณะ จัดระบบข้อมูลข่าวสาร การบริการข้อมูลสารแก่สาธารณะชน พัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพเกิดความพึงพอใจต่อผู้มารับบริการ ประเมินความพึงพอใจงานบริการสาธารณะจากผู้มารับบริการ นำผลประเมินมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพ

2.2.1 แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการคุณภาพ

2.2.1.1 การบริหาร (Administration)

คำว่า การบริหาร (Administration) มีนักบริหารการศึกษา (Administrators) นักบริหารจัดการหรืออาจเรียกว่าผู้จัดการ (Managers) ซึ่งมักใช้กับวงการธุรกิจอุตสาหกรรม ได้ให้ความหมายของคำคำนี้อย่างหลากหลายและอย่างน่าสนใจ อาทิ (ศิริ ถีอาสนา, 2557, น. 7-8)

การบริหาร มีสาระสำคัญดังนี้ คือ 1) การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 2) ร่วมมือกันทำกิจกรรม 3) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน และ 4) โดยการใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่เหมาะสม (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2523)

การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2526)

การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกในองค์กร และใช้ทรัพยากรอื่นๆเพื่อความสำเร็จขององค์กรตามที่กำหนดไว้ (สมยศ นาวิการ, 2538)

การบริหาร มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administratrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Administer ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ (ธีรวิทย์ ภารการ, 2551)

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การกำหนดแนวทาง) เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีขอบเขตตรงที่การวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่เหมาะสม โดยที่ทรัพยากรนั้นๆ จะต้องมีคุณสมบัติหรือสมรรถนะที่สามารถจัดทำให้บรรลุเป้าหมายได้ (ภูดิศ เอกทนต์, 2555)

การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และ การควบคุม (Controlling) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555)

การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การสั่งการ (Commanding) 4) การประสานงาน (Co-Ordinating) และ 5) การควบคุม (Controlling) (Fayol, 1917)

การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร 7 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การจัดคณะทำงาน (Staffing) 4) การสั่งการ (Commanding) 5) การประสานงาน (Co-Ordinating) 6) การรายงาน (Reporting) และ 7) การควบคุม (Controlling) (Gulick, 1936)

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลเพื่อดำเนินงานตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กรโดยผ่านการวางแผนงาน การจัดคณะทำงาน การประสานงาน การควบคุมสั่งการ และมีการรายงานให้สมาชิกหรือสาธารณชนได้รับทราบผลการดำเนินงาน

2.2.1.2 การจัดการ (Management)

คำว่า การจัดการ (Management) ส่วนใหญ่ใช้ในวงการธุรกิจอุตสาหกรรมหรือในวงการบริหารจัดการในภาคเอกชนมีปรมาจารย์ในเรื่องนี้ได้กำหนดความหมายของคำคำนี้อย่างหลากหลายอาทิ (ศิริ ถีอาสนา, 2557, น. 7-8)

การจัดการ หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆ (a Set of Functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผลเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กรการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพหมายถึงการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-Effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้น หมายถึง การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right Decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน (Griffin, 1997)

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำงาน/กิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร ซึ่งตามความหมายนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ กระบวนการ (Process) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) กระบวนการ (Process) ในความหมายของการจัดการนี้หมายถึงหน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการได้แก่การวางแผนการจัดองค์กรการโน้มนำองค์และการควบคุม (Robbins and Decenzo, 2004, Certo, 2003)

การจัดการ เป็นการตัดสินใจว่าจะทำอะไรโดยมอบหมายให้คนอื่น ๆ เป็นผู้ดำเนินการตามนัยนี้คนถือเป็นที่ทรัพยากรที่มีค่ายิ่งเหนือกว่าทรัพยากรด้านอื่น ๆ อาทิความรู้เพื่อการจัดการเงิน วัสดุอุปกรณ์กิจกรรม/โครงการเครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น การจัดการมีจุดมุ่งเพื่อการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่ามากที่สุดตลอดจนหมายถึงการกำหนดนโยบายการอำนวยความสะดวกการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำสู่ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

การจัดการ ใช้ในทางธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นการกระทำของบุคคลร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการและวัตถุประสงค์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดการงานบุคคล (Staffing) การนำทีม (Leading) และการควบคุม (Controlling) องค์กร (กลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล) หรือเป็นความพยายามเพื่อทำเป้าหมายขององค์กรให้บรรลุผลโดยการใช้ทรัพยากรการบริหารเอาทีบุคคลทรัพยากรทางการเงินทรัพยากรเทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการแบ่งเป็น 2 นัย คือ 1) การจัดการเป็นการประสานกิจกรรมของธุรกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การจัดการถือเป็นปัจจัยของการผลิตร่วมกับเครื่องจักร วัสดุและเงินตามแนวคิดของ Petet Drucker (1909-2005) รวมทั้งการตลาดและนวัตกรรม การจัดการสมัยใหม่มีต้นกำเนิดจากกการศึกษาศตวรรษ 16 เริ่มดำเนินการ โดยรัฐบุรุษอังกฤษ Sir Thomas More (1478-1535) การจัดการประกอบด้วยหน้าที่ในด้านต่าง ได้แก่ การสร้างนโยบายขององค์กรและการจัดระเบียบ วางแผน การควบคุมและนำทีมทรัพยากรขององค์กรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น 2) อีกมุมมองหนึ่ง มองว่าการจัดการ หมายถึงพฤติกรรมของ บุคคลซึ่งเป็นกรรมการ และผู้จัดการซึ่งเป็นผู้มีอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตลอดจนการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร กรรมการผู้จัดการถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดและขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ด้วย (Business Dictionary, 2012)

การจัดการเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร เริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูล การประสานงาน การกระตุ้นให้มีการปฏิบัติงาน รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การจัดการถือเป็นศิลป์ของการดำเนินการอีกทางหนึ่งด้วยและในขณะ เดียวกันยังมีมุมมองเกี่ยวกับการจัดการอีกหลายมิติที่น่าสนใจ อาทิ 1) การจัดการในฐานะเป็นกระบวนการ (as a Process) เป็นกระบวนการของสังคม (a Social Process) เป็นกระบวนการของบูรณาการทรัพยากรการจัดการซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร (an Integrating Process) เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (a Continuous Process) 2) การจัดการในฐานะเป็นกิจกรรมชนิดหนึ่งของมนุษย์ (as an Activity) เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์เป็นกิจกรรมประมวลผลข้อมูล (Informational Activities) เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของแต่ละฝ่าย (Decisional Activities) และเกิดผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละคน (Inter-Personal Activities) และขององค์กรโดยรวม 3) การจัดการในฐานะเป็นการฝึกฝน (as a Discipline) ที่จำเป็นต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดการแข่งขัน ศึกษาหาวิธีการสำหรับการจัดการอย่างหลากหลาย กล่าวคือต้องมีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาวิจัย และทำการเผยแพร่อยู่เสมอเพื่อเติมเต็มส่วนบกพร่องขององค์กรอยู่ตลอดเวลา 4) การจัดการในฐานะเป็นกลุ่ม (as a Group) เนื่องจากเวลานี้ถึงการจัดการคนส่วนใหญ่จะนึกถึงกลุ่มที่ทำหน้าที่บริหารจัดการ กลุ่มที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจขององค์กรเป็นหลัก ตั้งแต่

ระดับล่างจนถึงระดับบนสุด (Lower-Level Managers, Chief Executive, Chairman, General Manager, Board of Directors) 5) การจัดการในฐานะเป็นวิทยาศาสตร์สาขาหนึ่ง (as a Science) เนื่องจากการจัดการจะต้องผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผ่านการสังเกต การตรวจสอบและยืนยันข้อมูลโดยการทดสอบ/ทดลอง 6) การจัดการเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง (as an art) เนื่องจากการบริหารจะอาศัยเพียงหลักการทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ (Practical Knowledge) หลายครั้งการจัดการเป็นทักษะความสามารถเฉพาะบุคคล (Personal Skill) การจัดการจะต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ซึ่ง ถือเป็นศิลปะของแต่ละบุคคล (Creativity) นักจัดการจะต้องผ่านการฝึกฝนในสถานการณ์จริง ตลอดเวลาจึงจะเกิดความสมบูรณ์ขึ้นได้ (Perfection Through Practice) และนักจัดการทั้งหลายต่างมุ่งสู่ความสำเร็จโดยแสวงหาวิธีการที่หลากหลายเพื่อสู่เป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ (Goal-Oriented) และ 7) การจัดการถือเป็นวิชาชีพมืออาชีพ (a Profession) การจัดการจะเป็นวิชาชีพชั้นสูงได้ต้องเป็นผู้มีความรู้ดี และเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นอย่างดี (Specialized Knowledge) ผ่านระบบการศึกษาการฝึกอบรมจากสถาบันที่น่าเชื่อถือ (Formal Education and Training) เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม (Social Obligations) เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ (Code of Code Conduct) และในฐานะที่เป็นตัวแทนความดีงามขององค์กร/สังคม (Representative Association) (Management Study Guide, 2012)

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้งาน/กิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร โดยมีจุดมุ่งเพื่อการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่ามากที่สุดตลอดจนหมายถึงการกำหนดนโยบายการอำนาจการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำสู่ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ

2.2.1.3 คุณภาพ (Quality)

โดยรากศัพท์ คำว่า คุณภาพ ที่มาจากคำในภาษาฝรั่งเศส คือ Qualite ซึ่งมีมาจากคำภาษาละตินว่า Qualitatem จากรากศัพท์ Qualitas คุณภาพ และจาก Qualis หมายถึง ประเภทของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากภาคธุรกิจ-อุตสาหกรรม ซึ่งมีคำที่เกี่ยวข้องคือ การตรวจสอบ การควบคุม มาตรฐานหรือข้อกำหนดและความพึงพอใจของลูกค้า มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของคุณภาพในมุมมองต่าง ๆ ดังนี้

Sallis (2002, pp. 22-24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง ความสมบูรณ์แบบ ซึ่งใกล้เคียงกับ ความงาม ความดี ความจริง ซึ่งแสดงถึงความมีมาตรฐานสูงสุด

เข็มทอง ศิริแสงเลิศ (2540, น. 22) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง ลักษณะสินค้า บริการ หรือกระบวนการผลิตที่ตรงตามมาตรฐาน เหมาะสมกับการใช้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า คู่กับค่าใช้จ่ายและทำให้เกิดความพึงพอใจ

วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล (2540, น. 81-84) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง การทำให้ลูกค้าพึงพอใจด้วยการทำให้ความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าได้รับการตอบสนอง เช่น การส่งสินค้าที่ถูกต้อง ตรงต่อเวลาที่ต้องการในราคาที่ย่อมเยาด้วยการปฏิบัติอย่างสุภาพ อ่อนโยน เป็นต้น

Hutchins (1991, pp. 1-2) ได้ให้ความหมายนิยามคุณภาพตามแนวคิดพื้นฐานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความคิดด้านองค์การ หมายถึง ความตรงตามลักษณะเฉพาะและมาตรฐานในการใช้ประโยชน์ขององค์การ
2. ความคิดด้านความพึงพอใจของลูกค้า หมายถึง ความเหมาะสมกับการใช้หรือบริการ
3. ความคิดด้านลูกค้าและองค์การ หมายถึง การตอบสนองความต้องการ ความปรารถนาและความคาดหวังของลูกค้าได้ในราคาประหยัด

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2541, น. 2-4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง สินค้าหรือบริการที่มีความเป็นเลิศในทุกด้าน เป็นไปได้ตามข้อกำหนดหรือมาตรฐาน ตามความต้องการของลูกค้า สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ปราศจากการชำรุดหรือข้อบกพร่องและคุณภาพมีความหมายแตกต่างกันไปตามความรู้สึก

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2545, น. 41) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึงการทำตามลูกค้าที่ต้องการ องค์การจะต้องคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าตลอด ต้องระวังไม่ให้ห่วงโซ่คุณภาพหลุดจากกัน

สิริภักดิ์ วงศ์ธีรุตม์ (2546, น. 99) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง การพัฒนาและปรับปรุง เพื่อความอยู่รอดขององค์การในอนาคต โดยการตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า/ผู้รับบริการ ที่ประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุด

พัชนี นนทศักดิ์ (2549, น. 301) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามจุดมุ่งหมายในการผลิต โดยมีรายละเอียดเฉพาะที่กำหนดและสามารถสนองความต้องการของผู้ใช้

อนันต์ เตียวต้อย (2551, น. 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง ผลผลิตหรือการบริการที่เป็นที่พอใจของผู้ใช้บริการหรือของลูกค้าที่มีการส่งมอบงานได้ตรงตามความต้องการหรือทันเวลากับการใช้งาน โดยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดจนลูกค้าได้เกิดความพึงพอใจที่สุด

สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552, น. 48) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพหมายถึง ความเป็นเลิศ คุณลักษณะที่มีลักษณะพิเศษ มีสัมฤทธิ์ผลเป็นที่ยอมรับมีความสอดคล้องในทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์เหมาะสมตรงกับความต้องการ มีความพึงพอใจ นอกจากนี้คุณภาพขึ้นอยู่กับระดับมาตรฐานในการผลิตหรือระดับมาตรฐานของผลงานตามการรับรู้ของผู้ใช้บริการที่ต้องการและคาดหวังไว้และมีคุณสมบัติเป็นไปตามข้อกำหนดเหมาะสมกับการนำไปใช้ประโยชน์และถูกต้องตามวัตถุประสงค์

จากความหมายคุณภาพของนักวิชาการต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความหมายโดยใช้พื้นฐานความคิดด้านความพึงพอใจของลูกค้าและการบริการ สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพ (Quality) หมายถึง คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ มีคุณค่าประโยชน์และมาตรฐานที่สอดคล้องกับค่านิยมหรือความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

2.2.2 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ

คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่จะแสดงว่าโรงเรียนได้พัฒนาสู่มาตรฐานสากล คือ การบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรให้มีผลดำเนินการที่เป็นเลิศโดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิถีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก เนื่องจากมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัลเช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award-MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ประเทศต่างๆ หลายประเทศทั่วโลกนำไปประยุกต์เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ฯลฯ ในด้านการศึกษาได้มีการนำแนวทางดังกล่าวประยุกต์ใช้ในองค์กร สถาบันและสถานศึกษาต่างๆ อย่างแพร่หลายโดยได้กำหนดกรอบเกณฑ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อผลงานที่เป็นเลิศ (Baldrige Education Criteria for Performance Excellence) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เพื่อช่วยให้มีการทำความเข้าใจและปรับใช้ในวงการศึกษ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนโดยยึดหลักการดำเนินงานเชิงระบบเพื่อช่วยให้องค์กรโรงเรียนสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบทั้งนี้เพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

2.2.2.1 การบริหารคุณภาพ (Quality Management)

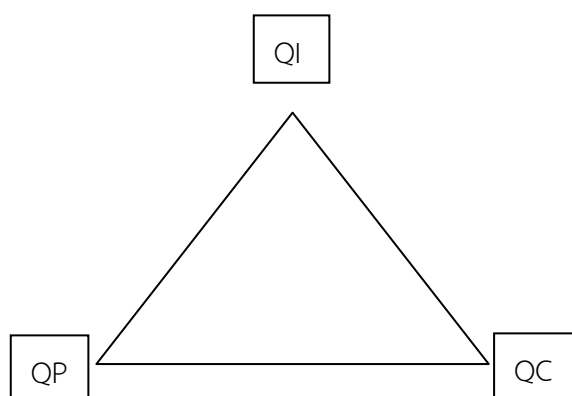
การบริหารคุณภาพประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนคุณภาพ 2) การควบคุมคุณภาพ 3) การปรับปรุงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2550, น. 30)

1. การวางแผนคุณภาพ (Quality Planning : QP) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการ

กำหนดลูกค้าเป้าหมาย การสำรวจความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กำหนดลักษณะสมบัติสินค้า และการบริการที่ตอบสนอง การออกแบบสินค้า/บริการ วิธีการผลิตสินค้า/บริการ กำหนดเกณฑ์ สินค้าและการบริการ

2. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control : QC) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเก็บตัวอย่างตัวอย่างสินค้าที่ผลิตออกมา การสุ่ม ตรวจสอบบริการที่ปฏิบัติการ วัตถุประสงค์ต่างๆ ตรวจสอบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่วางไว้หรือไม่(เป็นการแยกของที่ไม่ดีออกจากของดี)

3. การปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement : QI) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทบทวนวางแผนเป็นระยะ ๆ ปรับปรุงวิธีการทำงาน การแก้ไขปัญหาในงานการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการ การลดความสูญเสียในกระบวนการ

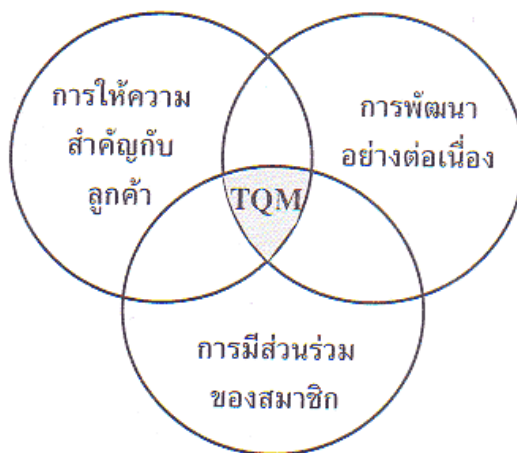

ภาพที่ 2.2 การบริหารคุณภาพ 3 กิจกรรมหลัก ปรับปรุงจาก TQM *คู่มือพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ* (น. 30), โดย วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2550, กรุงเทพฯ : WPS (Thailand).

จะเห็นได้ว่า การบริหารคุณภาพ ต้องประกอบด้วย 3 อย่าง การบริหารงานคุณภาพจึงเป็นเรื่องของผู้บริหาร ซึ่งแตกต่างจากการควบคุมคุณภาพ ที่ต้องอาศัยช่างเทคนิคเป็นการแยกของเสียออกจากของดี การบริหารคุณภาพจึงเป็นเรื่องการบริหารจัดการป้องกันไม่ให้สิ่งที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกิดขึ้น ในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน ในองค์กรจะต้องสร้างระบบคุณภาพ ระบบคุณภาพจึงเป็นเรื่องการบริหารจัดการโดยแท้จริง (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2541, น. 3) ความมีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องของผู้บริหารที่จะสร้างด้วยการสร้างคนให้มีคุณภาพ การสร้างคุณภาพจึงเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรให้เป็นองค์กรแห่งคุณภาพ

2.2.2.2 การจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management)

การจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) หรือ TQM เป็นแนวทางในการบริหารขององค์กรที่เน้นเรื่องคุณภาพ โดยบุคลากรทุกคนขององค์กรจะมีส่วนร่วมและมุ่งหมายผลกำไรในระยะยาวด้วยการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า รวมทั้งการสร้างผล ประโยชน์แก่บรรดาบุคลากรขององค์กรและสังคมด้วยในขณะเดียวกัน วิธีการปฏิบัติของการจัดการคุณภาพโดยรวมของแต่ละองค์กรอาจแตกต่างกัน แต่แนวปรัชญา ความคิด หลักการสำคัญจะคล้ายกัน และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องยึด “คุณภาพ” เป็นแกนหลักในการบริหารงานต่าง ๆ เช่น เดียวกัน ซึ่งจะส่งผลดีแก่องค์กรในด้านการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้สูงขึ้น หรือทำให้ของเสียเป็นศูนย์ หรือสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้สวยงามใช้งานได้ดีขึ้น หรือสามารถบริการหรือส่งของได้รวดเร็วขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง ฯลฯ ส่วนผู้ปฏิบัติคือพนักงานหรือบุคลากรขององค์กรก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ด้วยการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพของงานและผลิตภัณฑ์ อันจะทำให้คุณภาพของชีวิตของทุกคนดีขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยที่ TQM จะมีส่วนประกอบสำคัญ ดังแผนภาพที่ 2.3

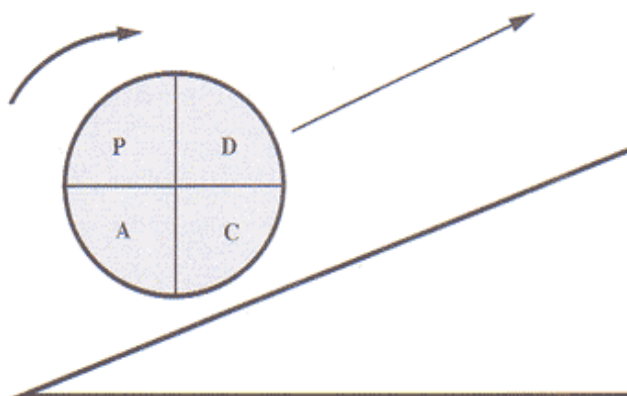

ภาพที่ 2.3 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ TQM. ปรับปรุงจาก *การบริหารการดำเนินงานและการผลิต* (193), โดย ญัฎฐพันธ์ เขจรนนท์, 2545, กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.

TQM ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ TQM (ฉันทะนันท์ เขจรนันท์ และคณะ, 2545, น. 193)

1. การให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer Oriented) การมุ่งเน้นคุณภาพที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าได้การตอบสนองความต้องการของลูกค้าต้องทำการวิจัยตลาดให้รู้ก่อนว่าลูกค้าต้องการอะไร แล้วยึดเอาความต้องการนั้นเป็นศูนย์กลางในการบริหารและดำเนินการขององค์กรต่อไป

2. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ปรับปรุงกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบวงจรอย่างต่อเนื่อง โดยเอาใจใส่ลูกค้าภายใน (Internal Customer) ตลอดจนถึงลูกค้าภายนอก (External Customer) กล่าวคือพนักงานทุกคนต้องถือว่ากระบวนการผลิตถัดไปเป็นลูกค้าภายในที่มีความต้องการชิ้นงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นเขาจึงต้องทำงานของตนเองอย่างถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้นและทำได้ถูกต้องทุกครั้ง ซึ่งการทำงานได้อย่างถูกต้องจะต้องอาศัยพนักงานที่มีคุณภาพ ประกอบกับการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องด้วยจึงสามารถลดความผิดพลาดต่าง ๆ ในการผลิตให้เหลือน้อยที่สุดได้ ดังนั้นองค์กรที่ดำเนินงานตามปรัชญาของ TQM จะต้องกล้าตัดสินใจปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงตนเองให้ก้าว ไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งสามารถจะดำเนินงานได้ตามวงล้อ Deming ดังแผนภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 วงล้อ Deming ปรับปรุงจาก การบริหารการดำเนินงานและการผลิต (193), โดยฉันทะนันท์ เขจรนันท์, 2545, กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.

3. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม (Employees Involvements) ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร เพื่อปรับปรุงให้เป็นองค์กรคุณภาพ (Quality Organization) โดยผู้ที่ลงมือปฏิบัติจะเป็นผู้ที่รู้ปัญหาและช่วยเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด โดยขั้นตอนพื้นฐานของ TQM ในกระบวนการแก้ปัญหา มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ (William, 2002, p. 476)

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาและวางเป้าหมายเพื่อการปรับปรุง (Define the Problem and Establish an Improvement Goal) พิจารณาระบุปัญหาอย่างระมัดระวังไม่เร่งรีบข้ามขั้นตอน สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในความพยายามแก้ปัญหาในจุดที่สำคัญ

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูล (Collect Data) ใช้วิธีการหาฐานข้อมูลจริง โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการรวบรวมข้อมูล เช่น ใบตรวจสอบ กราฟแท่ง

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา (Analyze the Problem) โดยเครื่องมือที่เหมาะสม แผนภูมิพาเรโต แผนภูมิแกงปลา

ขั้นที่ 4 หาแนวทางในการแก้ปัญหา (Generate Potential Solutions) โดยวิธีการระดมสมอง การสัมภาษณ์และการสำรวจ

ขั้นที่ 5 เลือกแนวทางแก้ปัญหา (Choose Solution) เลือกแนวทางที่ดีที่สุดนำไปสู่เป้าหมายตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 6 ดำเนินการแก้ปัญหา (Implement the Solution) เก็บข้อมูลจากทุกคน

ขั้นที่ 7 ติดตามการแก้ปัญหาเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย (Monitor the Solution to See if Accomplishes Goal) ถ้าแก้ปัญหาไม่สำเร็จจะต้องปรับปรุงวิธีการและกลับไปเริ่มต้นขั้นที่ 1 ศึกษาและควบคุมไปตามโปรแกรม

Step 1 Define the problem and establish an improvement goal.

Give problem definition careful consideration ; don' t rush through this step because this will serve as the focal point of problem solving efforts.

Step 2 Collect data.

The solution must be based on facts. Possible tools include check sheet, diagram, histogram, run chart, and control chart.

Step 3 Analyze the problem.

Possible tools include Pareto chart, cause-and effect diagram.

Step 4 Generate potential solutions.

Methods include brainstorming, interviewing, and surveying.

Step 5 Choose a solution.

Identify the criteria for choosing a solution. (Refer to the goal established in Step 1) Apply criteria to potential solutions and select the best one.

Step 6 Implement the solution.

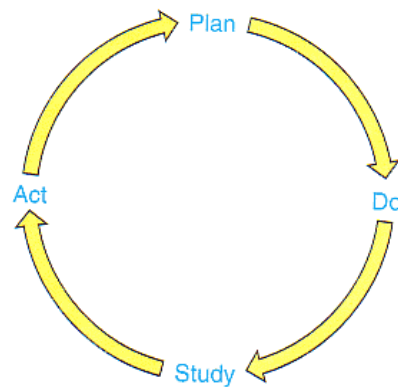
Keep everyone informed.

Step 7 Monitor the solution to see if it accomplishes the goal.

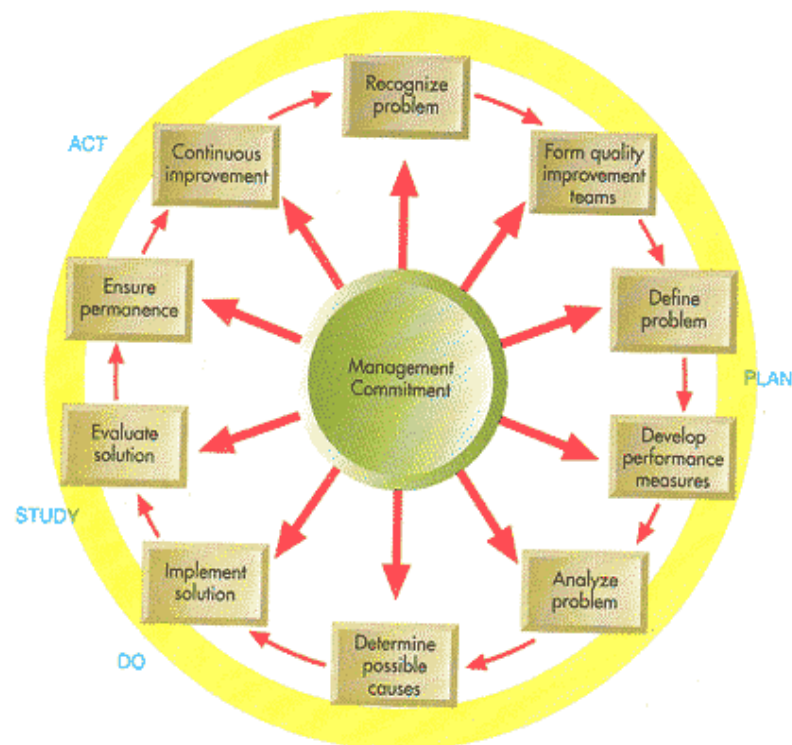
If not, modify the solution, or return to Step 1. Possible tools include control chart and run chart.

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนพื้นฐานในการแก้ปัญหา ปรับปรุงจาก *Operations Management* (476), โดย William, *Operations Management*, 2002, USA : Mc Grow-Hill.

อีกประการหนึ่งในการแก้ปัญหาสามารถนำเอาหลักการของวัฏจักร Plan Do Study Act (PDSA) มาช่วยในการแก้ปัญหาได้ ดังแผนภาพที่ 2.6 และ 2.7 ดังนี้

ภาพที่ 2.6 วัฏจักร PDSA ปรับปรุงจาก *Operations Management* (476), โดย William, *Operations Management*, 2002, USA : Mc Grow-Hill.

ภาพที่ 2.7 วัฏจักร PDSA นำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุงจาก *Operations Management* (476), โดย William, *Operations Management*, 2002, USA : Mc Grow-Hill.

2.2.2.3 การควบคุมคุณภาพโดยรวม (Total Quality Control)

เป็นระบบที่รวบรวมเอาความพยายามในการพัฒนาคุณภาพ การรักษาคุณภาพ และการปรับปรุงคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพของทุกคนในองค์กรโดยทำการร่วมมือกันในการจัดการการตลาด วิศวกรรมการผลิต และการบริการ ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินการด้วยต้นทุนที่ต่ำ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าได้โดยมีเป้าหมายในเชิงปฏิบัติให้มีร้อยละของของเสียเป็นศูนย์ คือคุณภาพสมบูรณ์แบบไม่มีของเสียอยู่เลยโดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2548)

1. มอบหมายให้ความรับผิดชอบในการควบคุมคุณภาพเป็นของฝ่ายผลิต และลดความรับผิดชอบของฝ่ายควบคุมคุณภาพลง โดยให้ฝ่ายผลิตเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพในระหว่างการทำการผลิตเอง
2. แสดงออกถึงการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความประทับใจต่อทุกคนที่มีโอกาสมาเห็นระบบการทำงาน และสร้างวัฒนธรรมแห่งคุณภาพขึ้นในใจของทุกคนในองค์กร
3. มอบอำนาจให้คนงานสามารถหยุดสายการผลิตเมื่อเกิดความบกพร่องด้านคุณภาพ ซึ่งเรียกว่า Jidoka เพื่อจะให้ทำการแก้ไขปัญหาของสายงานนั้นจนเรียบร้อย โดยไม่กังวลว่าจะเกิดความล่าช้าในการผลิตบางแห่งอาจใช้เครื่องมือที่เรียกว่า บาคาโยเค (Pokayoke) เพื่อตรวจสอบหาสิ่งผิดปกติในกระบวนการผลิตอย่างอัตโนมัติ ซึ่งอาจใช้หยุดการทำงานของเครื่องจักรได้ด้วยในบางกรณี
4. แก้ไขของเสียโดยฝ่ายผลิตต้องนำเอาของเสียกลับไปทำใหม่ในสายการผลิต เพื่อให้คนงานมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในเรื่องคุณภาพ ไม่ได้ผลักภาระให้ฝ่ายตรวจสอบแก้ไขอย่างเช่นโรงงานของชาวตะวันตก ซึ่งวิธีการควบคุมคุณภาพการผลิตให้เป็นไปตามลักษณะนี้ต้องทำการผลิตครั้งละน้อยขึ้นจึงสามารถพิถีพิถันกับคุณภาพได้
5. ตรวจสอบคุณภาพของของทุกชิ้น โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง แต่ถ้ามีผลผลิตต่อครั้งมากเกินไปจนกว่าที่จะทำเช่นนั้นได้อาจใช้วิธีการตรวจสอบโดยใช้จำนวนตัวอย่างเป็นสอง คือ ตรวจสอบชิ้นแรกและชิ้นสุดท้าย และถือว่าถ้าทั้งสองชิ้นนี้ผ่านการทดสอบ แสดงว่าทุกชิ้นก็ผ่านการทดสอบ
6. อบรมฝึกฝนคนงานให้ใส่ใจเรื่องคุณภาพ จัดให้มีการใช้กลุ่มคุณภาพ กลุ่มคุณภาพค้นหาปัญหาแล้วระดมสมองจากสมาชิกในกลุ่มให้ช่วยกันหาทางแก้ไขปรับปรุงให้คุณภาพของงานดีขึ้น
7. ลดบทบาทและจำนวนของฝ่ายควบคุมคุณภาพ ให้ฝ่ายควบคุมคุณภาพเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษากำจัดสาเหตุที่ทำให้ชิ้นงานเสียหาย ตรวจสอบการ

ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน ร่วมมือกับฝ่ายจัดซื้อในการออกไปเยี่ยมโรงงานของผู้ขาย ตรวจสอบผู้ขายที่ผลิตวัตถุดิบส่งเข้าโรงงานและประสานงานฝึกอบรมเรื่องการควบคุมคุณภาพ รวมทั้งช่วยตรวจรับของจากผู้ขายรายใหม่บ้าง

8. สร้างระเบียบในโรงงานและรักษาความสะอาดอย่างเคร่งครัด ด้วยการ ทำกิจกรรม 5 ส. เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกเกี่ยวกับคุณภาพมากขึ้น

9. กำหนดขนาดการผลิตต่ำกว่ากำลังการผลิตเต็มที่มีอยู่ ซึ่งจะช่วยให้ ปริมาณการผลิตต่อวันที่วางแผนไว้เป็นจริงได้ง่ายขึ้น เพราะการผลิตจะมีความยืดหยุ่นกว่าถ้าเกิด ข้อผิดพลาดขึ้นและคนงานต้องหยุดการผลิตมาแก้ไข ในสภาวะที่ไม่เร่งรีบเกินไปเช่นนี้จะทำให้คนงาน ทำงานให้คุณภาพสมบูรณ์แบบอย่างเต็มอกเต็มใจยิ่งขึ้น

10. ใช้หลักการบำรุงรักษาเครื่องจักรอุปกรณ์แบบการบำรุงรักษาทีผลที่ ทุกคนมีส่วนร่วม (Total Productive Maintenance หรือ TPM) โดยผู้ใช้เครื่องมือช่วยดูแลรักษา เบื้องต้น โดยไม่ปล่อยให้เป็นการของฝ่ายบำรุงรักษาซ่อมแซมแต่ฝ่ายเดียว เพราะอุปกรณ์ที่ชำรุด บกพร่องย่อมจะส่งผลถึงคุณภาพของการผลิตด้วย

สรุปได้ว่า การบริหารคุณภาพ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของ กลุ่มบุคคล เพื่อให้คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นที่พอใจและบรรลุเป้าหมายตามความ ต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

2.2.3 รางวัลคุณภาพแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (Malcolm Baldrige Nation Quality Award : MBNQA)

รางวัลคุณภาพแห่งชาติของมัลคอล์ม บัลดริจ นำมาใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ.1987 ที่ประเทศ สหรัฐอเมริกา ในยุคเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกตกต่ำ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพในการผลิตสินค้าและ บริการ รางวัลที่กำหนดขึ้นโดยมัลคอล์ม บัลดริจ รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ในสมัยประธานาธิบดี โรนัลด์ รีแกน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาคุณภาพ เริ่มพัฒนาในปี ค.ศ.1981 เป็นต้นมา ต่อมา จึงตั้งชื่อรางวัลของระบบคุณภาพนี้เพื่อเป็นเกียรติว่า Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) รางวัลนี้ได้ถูกบริหารโดยองค์การ National Institution of Standards and Technology (NIST) ในระยะแรกที่เริ่มก่อตั้งสถาบันรางวัลบัลดริจ (Baldrige Award) จะรับสมัคร เฉพาะผู้เป็นสมาชิกการเข้ารับการคัดเลือกการให้รางวัล ซึ่งเป็นหน่วยงานและองค์การทางธุรกิจหรือ เป็นหน่วยงานที่แสวงหาผลกำไรเท่านั้น มีการปรับปรุงและมุ่งเน้นคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ ของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ปัจจุบัน MBNQA ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทาง ในการบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพที่สุด ความยอดเยี่ยมของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติอยู่ ตรงที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์การทุกขนาด ทุกประเภท ทั้งองค์การภาคธุรกิจ ภาครัฐและ

สามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์การทุกภาคส่วน ทั้งองค์การธุรกิจ องค์การการศึกษา องค์การด้านสาธารณสุข รวมถึงหน่วยงานราชการและหน่วยงานทางทหาร ในเวลาต่อมาประเทศต่าง ๆ ประยุกต์ไปพัฒนาเป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของตน มากกว่า 70 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ในหลายประเทศทั่วโลกได้มีการกำหนดเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานสำหรับการดำเนินงานขององค์การต่าง ๆ โดยการพัฒนาจากเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของอเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award : MBNQA) ซึ่ง วีรจ ฆาชะศิริมานนท์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ MBNQA ที่องค์การธุรกิจชั้นนำทั่วโลกนิยมเรียกว่า ระบบบัลดริจ (Baldrige System) ว่ามีข้อบัญญัติ 16 ประการ คือ (วีรจ ฆาชะศิริมานนท์, 2542, น. 95-114)

1. ความเป็นผู้นำ (Leadership)
2. เน้นความสำคัญของลูกค้า (Customer Focus)
3. มีการกำหนดแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)
4. มีการบริหารงานที่เหมาะสม (Management Practice)
5. การมีส่วนร่วมของพนักงาน (Employee Involvement)
6. มีระบบพัฒนาบุคลากรที่ดี (Training and Development)
7. มีระบบการประกาศเกียรติคุณและให้รางวัล (Reward and Recognition)
8. การให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล (Employee Focus)
9. ความเอาใจใส่ต่อลูกค้า (Customer Contacts)
10. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ
11. การบริหารกระบวนการงาน (Process Management)
12. คุณภาพของซัพพลายเออร์ (Supplier Quality)
13. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Collection and Analysis)
14. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ – แข่งดี (Benchmarking)
15. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (Corporation Responsibility and Citizenship)
16. มีการประเมินผลระบบอยู่เสมอ (System Assessment)

โดยนำเอาข้อบัญญัติ 16 ประการ มาจัดเป็นองค์ประกอบหลักได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ (Baldrige Nation Quality Program, 2006, pp. 3-45)

1. การนำองค์การ แบ่งเป็น
 - 1.1 การนำองค์กรของผู้บริหารระดับสูง
 - 1.2 ธรรมเนียมปฏิบัติและความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ แบ่งเป็น
 - 2.1 การจัดทำยุทธศาสตร์
 - 2.2 การถ่ายทอดยุทธศาสตร์
3. การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด แบ่งเป็น
 - 3.1 ความรู้เกี่ยวกับการตลาดและลูกค้า
 - 3.2 ความสัมพันธ์และความพึงพอใจของลูกค้า
4. การวัด วิเคราะห์และการจัดความรู้ แบ่งเป็น
 - 4.1 การวัด วิเคราะห์ และการทบทวนขององค์การ
 - 4.2 การจัดทำข้อมูลข่าวสารและการจัดการความรู้
5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล แบ่งเป็น
 - 5.1 ระบบงาน
 - 5.2 การเรียนรู้ของบุคลากรและแรงจูงใจ
 - 5.3 การสร้างความผูกพันและความพึงพอใจของบุคลากร
6. การจัดการกระบวนการ แบ่งเป็น
 - 6.1 กระบวนการสร้างคุณค่า
 - 6.2 กระบวนการสนับสนุนและการวางแผนการปฏิบัติงาน
7. ผลลัพธ์การดำเนินงาน แบ่งเป็น
 - 7.1 ผลลัพธ์ด้านการบริการและผลผลิต
 - 7.2 ผลลัพธ์ด้านลูกค้า
 - 7.3 ผลลัพธ์ด้านการตลาดและการเงิน
 - 7.4 ผลลัพธ์ด้านทรัพยากรบุคคล
 - 7.5 ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลขององค์การ
 - 7.6 ผลลัพธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและภาวะผู้นำ

2.2.3.1 เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ของมัลคอม บัลดริจ (MBNQA : Education Criteria for Performance Excellence)

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเป็นเป้าหมายสำคัญในประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการพัฒนาาระบบราชการ ของการบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 - 2551) และยุทธศาสตร์การพัฒนาาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 - 2550) ที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐมีการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการทำงานไปสู่มาตรฐานสากล

เกณฑ์คุณภาพด้านการจัดการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ให้ตรงกับภารกิจ และมีความครอบคลุมสอดคล้องกับ

เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ แนวคิดตามรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award : MBNQA) รางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand Quality Award : TQA) และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาราชการไทย ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 - 2550) ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการและวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 รวมทั้งการประเมินผลตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ เพื่อให้มีความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นกรอบประเมินองค์กรด้วยตนเอง และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กร เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการทำงานของสถานศึกษาให้อยู่ในระดับและเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ ตามเป้าหมายด้านการพัฒนาระบบราชการของแผนการบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 -2551) รวมถึงการมุ่งสู่ผลลัพธ์ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยโดยเรียงลำดับแนวคิดดังนี้ (สำนักงานประเมินและประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549, น. 1)

1. จุดประสงค์ของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

เกณฑ์คุณภาพด้านการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศนี้ เป็นบรรทัดฐานที่สำคัญของการประเมินตนเองของสถานศึกษา และเป็นข้อมูลป้อนกลับให้แก่สถานศึกษา ยิ่งกว่านั้นยังมีบทบาทสำคัญ 3 ประการในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันดังต่อไปนี้

- 1.1 ช่วยในการปรับปรุงวิธีการดำเนินการ ความสามารถ และผลลัพธ์ของสถานศึกษา
- 1.2 กระตุ้นให้มีการสื่อสารและแบ่งปันสารสนเทศ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างสถานศึกษา
- 1.3 เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นแนวทางในการวางแผนและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้

2. เป้าหมายของเกณฑ์คุณภาพด้านการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

เกณฑ์คุณภาพด้านการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้สถานศึกษาใช้แนวทางที่บูรณาการในการจัดทำผลการดำเนินการ ซึ่งจะให้ผลดังนี้

1. การส่งมอบคุณค่าที่ดีให้แก่แก่นักเรียนหรือผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้น
2. การปรับปรุงประสิทธิผลและความสามารถของสถานศึกษาโดยรวม
3. การเรียนรู้ขององค์กรของแต่ละบุคคล

3. ค่านิยมหลักและแนวคิด (Core Values and Concepts)

เกณฑ์คุณภาพด้านการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ จัดทำขึ้นโดยอาศัย ค่านิยมหลักและค่านิยมต่าง ๆ 11 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ผู้นำระดับสูงของสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางและสร้างองค์กรที่มุ่งเน้นนักเรียนหรือผู้รับบริการ ค่านิยมที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมทั้งกำหนดความคาดหวังให้สูง ทิศทาง ค่านิยม และความหวังขององค์กรทำให้เกิดความสมดุลของความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ผู้นำควรมั่นใจว่าจะมีการจัดทำกลยุทธ์ ระบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุการดำเนินงานที่เป็นเลิศ กระตุ้นให้มีความมุ่งมั่น สร้างความรู้และความสามารถและทำให้มั่นใจว่าองค์กรมีความยั่งยืน ค่านิยมและยุทธศาสตร์ช่วยชี้นำการดำเนินกิจกรรมและการตัดสินใจขององค์กร ผู้นำระดับสูงควรสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจ และกระตุ้นให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ

2. การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ (Learning - Centered Education) นักเรียนจะสามารถพัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดได้ ต่อเมื่อมีโอกาสเลือกเส้นทางสู่ความสำเร็จ สถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้หลากหลายที่สุด และเน้นการศึกษาไปที่การเรียนรู้และความต้องการแท้จริงของนักเรียนตามข้อกำหนดของตลาดและของความเป็นพลเมืองดี

3. การเรียนรู้ขององค์กรของแต่ละบุคคล (Organization and Personal Learning) การที่สถานศึกษาจะบรรลุการดำเนินงานที่เป็นเลิศ สถานศึกษาต้องมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นอย่างดีในเรื่องการเรียนรู้ขององค์กรและของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ขององค์กร รวมถึงการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องขององค์กรที่มีอยู่และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่นำไปสู่เป้าประสงค์และแนวทางใหม่ ๆ การเรียนรู้ต้องถูกปลูกฝังลงไปเป็นแนวทางที่องค์กรปฏิบัติ

4. การให้ความสำคัญกับครูผู้สอน บุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และคู่ความร่วมมือ (Valuing Faculty, Staff, and Partners) ความหลากหลายของภูมิหลัง ความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และแรงจูงใจของครูหรือบุคลากรและคู่ความร่วมมือมีผลมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อความสำเร็จขององค์กร

5. ความคล่องตัว (Agility) การประสบความสำเร็จในการตลาดที่มีการแข่งขันในระดับโลก สถานศึกษาต้องมีความคล่องตัว ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนตามความต้องการของนักเรียนหรือผู้รับบริการเฉพาะราย โดยองค์กรต้องใช้เวลาให้สั้นลงเรื่อย ๆ ในการนำหลักสูตร การจัดการศึกษาและบริการใหม่หรือที่ปรับปรุงใหม่เข้าสู่ตลาด ขณะเดียวกันต้องตอบสนองนักเรียนหรือผู้รับบริการ ให้รวดเร็วและยืดหยุ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ การปรับปรุงที่สำคัญในการลดเวลาที่มีการตอบสนองความต้องการของนักเรียนหรือผู้รับบริการ

6. การมุ่งเน้นอนาคต (Focus on the Future) ในสภาพแวดล้อมด้านการแข่งขันในปัจจุบัน การสร้างองค์กรที่มีความยั่งยืนต้องอาศัยความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและตลาด การมุ่งสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนและการเป็นผู้นำในตลาด สถานศึกษาจะต้องมีแนวคิดที่การมุ่งเน้นอนาคตอย่างจริงจัง และความมุ่งมั่นที่จะสร้างพันธะระยะยาวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ได้แก่ นักเรียนหรือผู้รับบริการ ครูหรือบุคลากร ผู้ส่งมอบและคู่ความร่วมมือ องค์กรที่กำกับดูแลสาธารณชนและชุมชนขององค์กร

7. การจัดการเพื่อนวัตกรรม (Managing for Information)

นวัตกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญต่อการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการศึกษาและบริการ กระบวนการและการปฏิบัติขององค์กร รวมทั้งการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นวัตกรรมควรนำองค์กรไปสู่มิติใหม่ในการดำเนินการ นวัตกรรมไม่ได้อยู่ในขอบเขตงานของฝ่ายวิจัยและพัฒนาเท่านั้น นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทุกแง่มุมทุกกระบวนการ ผู้นำของสถานศึกษาจึงควรชี้แนะและจัดการให้นวัตกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาควรบูรณาการนวัตกรรมไว้ในการทำงานประจำวันและใช้ระบบการปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กรสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรม

8. การจัดการข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by Fact) การวัดและการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานมีความสำคัญต่อองค์กร การวัดผลควรมาจากความจำเป็นและกลยุทธ์ด้านการจัดการศึกษา การวัดผลควรให้ข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับกระบวนการหลักสูตร การจัดการศึกษาและผลลัพธ์ที่สำคัญ การจัดการผลการดำเนินงานขององค์กรต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศหลายประเภท การวัดผล การดำเนินการ ควรครอบคลุมถึงผลการดำเนินการด้านนักเรียนหรือผู้รับบริการ หลักสูตร การจัดการศึกษาและบริการ รวมทั้งการเปรียบเทียบผลการดำเนินการด้านการปฏิบัติการ ผลการดำเนินการด้านการตลาดและผลการดำเนินการแข่งขัน รวมถึงผลการดำเนินการด้านผู้ส่งมอบ คณาจารย์หรือบุคลากร ต้นทุนและการเงิน ตลอดจนธรรมาภิบาลและการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ องค์กรควรจำแนกข้อมูลเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์

9. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ผู้นำของสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสาธารณะ พฤติกรรมที่มีจริยธรรม และความจำเป็นในความบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองที่ดีด้วย ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการมุ่งเน้นจริยธรรมในการจัดการศึกษาและคุ้มครองป้องกันสุขอนามัย ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองป้องกันสุขอนามัย ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมถึงการปฏิบัติของสถานศึกษาและรอบเวลาของหลักสูตร การจัดการศึกษาและบริการ

10. การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า (Focus on Results and Creating Value) การวัดผลการดำเนินการของสถานศึกษาจำเป็นต้องมุ่งเน้นผลลัพธ์ดังกล่าวควรใช้เพื่อสร้างคุณค่าและรักษาความสมดุลของคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ จากการสร้างคุณค่าให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญจะทำให้สถานศึกษาสามารถสร้างความภักดีต่อองค์กร และนำไปสู่ผลการดำเนินงานโดยรวมด้วยในการรักษาความสมดุลของคุณค่า กลยุทธ์ของสถานศึกษาควรระบุความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญอย่างชัดเจน เพื่อให้ความสามารถบรรลุเป้าหมาย ซึ่งบางครั้งอาจมีความขัดแย้งกันหรือมีการเปลี่ยนแปลงไป กลยุทธ์ดังกล่าวจะช่วยให้มั่นใจว่าแผนงานและการปฏิบัติการต่าง ๆ ตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหลีกเลี่ยงผลกระทบในเชิงลบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ การใช้ตัววัดผลการดำเนินการแบบนำและแบบตาม (Leading and Lagging) ร่วมกันอย่างสมดุลเป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลในการสื่อลำดับความสำคัญระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร การตรวจติดตามผลการดำเนินการจริง และเป็นพื้นฐานที่เด่นชัดในการปรับปรุงผลลัพธ์ต่าง ๆ

11. มุมมองเชิงระบบ (System Perspective) เกณฑ์คุณภาพด้านการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศนี้ ให้มุมมองในเชิงระบบในการจัดการองค์กรและกระบวนการที่สำคัญ เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ นั่นคือ ผลการดำเนินการที่เป็นเลิศเกณฑ์ทั้ง 7 หมวด และค่านิยมเป็นหลักกรอบในการสร้างระบบและบูรณาการกลไกของระบบเข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตามการจัดการผลการดำเนิน การโดยรวมให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยการสังเคราะห์อย่างเฉพาะเจาะจง ความสอดคล้องในแนวทางเดียวกันและบูรณาการ

4. เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

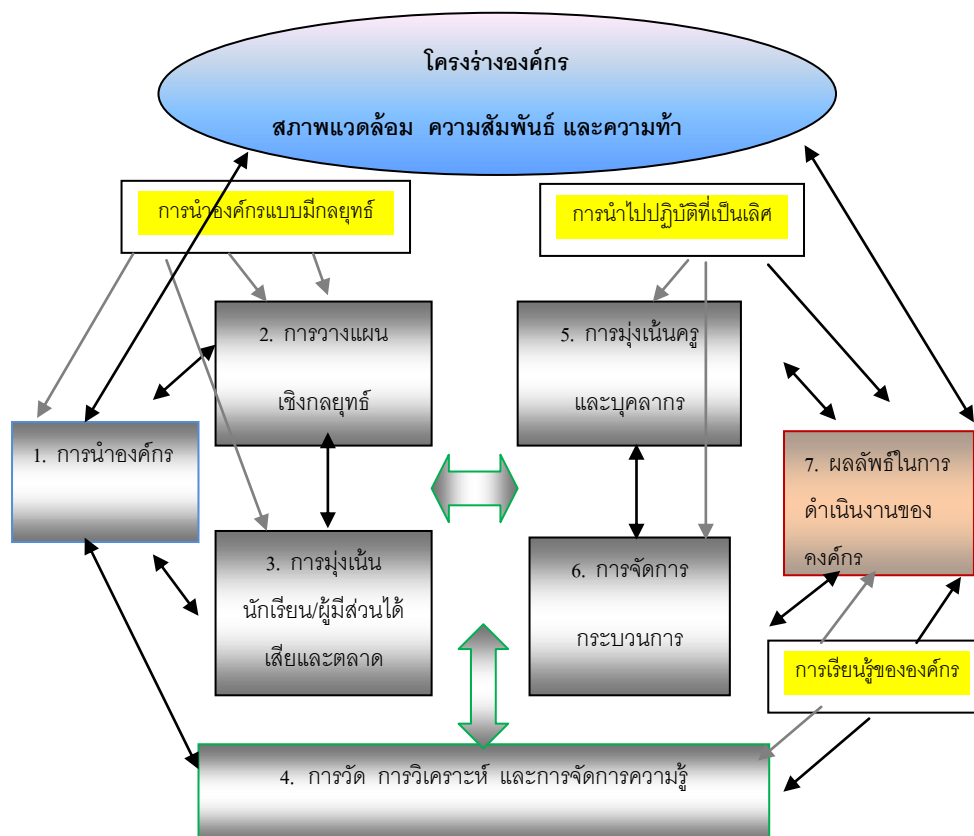
ค่านิยมหลักและแนวคิดที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นสามารถจัดแบ่งออกเป็น 7 หมวดด้วยกัน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552, น. 9)

1. หมวด 1 การนำองค์กร
 - 1.1 การนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง
 - 1.2 ธรรมภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม
2. หมวด 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์
 - 2.1 การจัดทำกลยุทธ์
 - 2.2 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ
3. หมวด 3 การมุ่งเน้นนักเรียน/ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาด
 - 3.1 ความผูกพันของลูกค้า
 - 3.2 เสียงของลูกค้า

องค์กร

4. หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้
 - 4.1 การวัด การวิเคราะห์ และการปรับปรุงผลการดำเนินการของ
 - 4.2 การจัดการสารสนเทศ ความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. หมวด 5 การมุ่งเน้นครูผู้สอนและบุคลากร
 - 5.1 ความผูกพันของผู้ปฏิบัติงาน
 - 5.2 สภาพแวดล้อมของผู้ปฏิบัติงาน
6. หมวด 6 การจัดการกระบวนการ
 - 6.1 ระบบงาน
 - 6.2 กระบวนการทำงาน
7. หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานขององค์กร
 - 7.1 ผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - 7.2 ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า
 - 7.3 ผลลัพธ์ด้านงบประมาณ การเงินและการตลาด
 - 7.4 ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน
 - 7.5 ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลขององค์กร
 - 7.6 ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร

เกณฑ์คุณภาพด้านการจัดการศึกษา เพื่อดำเนินงานที่เป็นเลิศ
ตามเกณฑ์ PMQA/TQM : มุมมองเชิงระบบ

ภาพที่ 2.8 ถึงกรอบที่เชื่อมโยงในเชิงระบบ และบูรณาการหมวดต่าง ๆ ของเกณฑ์ทั้ง 7 หมวดเข้าด้วยกัน. ปรับปรุงจาก เกณฑ์คุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 2552-2553 (7), โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552, กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์

โดยสามารถอธิบายเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนที่เป็นกระบวนการ (Process) ได้แก่ หมวดที่ 1-6 และ 2) ส่วนที่เป็นผลลัพธ์ (Results) ได้แก่ หมวดที่ 7

5. โครงสร้างองค์กร (Organization Profile)

โครงสร้างองค์กร เป็นการบ่งบอกถึงบริบท (Context) และอธิบายวิธีการปฏิบัติการขององค์กร สภาพแวดล้อมการดำเนินการ ความสัมพันธ์ที่สำคัญในการปฏิบัติการ และความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ครอบคลุมระบบการจัดการดำเนินการองค์กรโดยรวม

6. ระบบการปฏิบัติการ (System Operation)

ระบบการปฏิบัติการประกอบด้วยเกณฑ์ทั้ง 6 หมวดอยู่ที่ส่วนกลางของภาพ ซึ่งระบุลักษณะของการปฏิบัติการและผลลัพธ์ที่องค์กรบรรลุ การนำองค์กร (Leadership) (หมวด 1) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) (หมวด 2) และการมุ่งเน้นนักเรียนหรือผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาด (Student, Stakeholder, and Market Focus) (หมวด 3) ประกอบกันเป็นกลุ่มการนำองค์กรหมวดต่างๆ เหล่านี้ถูกจัดเข้าไว้ด้วยกันเพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญว่า การนำองค์กรต้องมุ่งเน้นที่กลยุทธ์และนักเรียนหรือผู้รับบริการ ผู้นำระดับสูงต้องกำหนดทิศทางขององค์กร และแสวงหาโอกาสด้านการจัดการศึกษาในอนาคต

การมุ่งเน้นคณาจารย์และบุคลากร (Faculty and Staff Focus) (หมวด 5) และการจัดการกระบวนการ (Process Management) (หมวด 6) และผลลัพธ์ (Result) (หมวด 7) ประกอบกันเป็น กลุ่มผลลัพธ์ โดยคณาจารย์และบุคลากรและกระบวนการที่สำคัญมีบทบาทให้การดำเนินงานสำเร็จและนำสู่ผลลัพธ์ขององค์กรการปฏิบัติการทุกอย่างมุ่งสู่ผลลัพธ์ ซึ่งประกอบด้วยผลการดำเนินการด้านหลักสูตร การจัดการศึกษาและบริการนักเรียนและตลาด การเงิน รวมทั้งการดำเนินงานภายใน รวมถึงผลลัพธ์ด้านคณาจารย์/บุคลากร ธรรมภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม

สูตรแนวนอนที่ตรงกลางของภาพแสดงการเชื่อมโยงกลุ่มการนำองค์กรเข้ากับกลุ่มผลลัพธ์ ซึ่งการเชื่อมโยงดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร นอกจากนี้ ลูกศรนี้ยังชี้ถึงความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างการนำองค์กร (หมวด 1) และผลลัพธ์ (หมวด 7) ส่วนลูกศรที่มีหัว 2 ข้างนั้นแสดงความสำคัญของข้อมูลป้อนกลับในระบบการจัดการผลการดำเนินการที่มีต่อประสิทธิภาพการวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis, and Knowledge Management) (หมวด 4) เป็น พื้นฐานของระบบ (System Foundation) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้สถานศึกษามีการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผล และมีการปรับปรุงผลการดำเนินการและความสามารถในการแข่งขันโดยระบบที่ใช้ข้อมูลจริงและองค์ความรู้เป็นแรงผลักดัน การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้นี้ เป็นพื้นฐานของระบบการจัดการผลการดำเนินการโดยรวม

2.2.4 รางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand Quality Award : TQA)

เริ่มต้นตั้งแต่มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2539 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งรางวัลคุณภาพแห่งชาติขึ้นในประเทศไทย และด้วยตระหนักถึงความสำคัญของรางวัลนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้บรรจุรางวัล คุณภาพแห่งชาติไว้ในแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยมีสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือ

กับ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเผยแพร่ สนับสนุน และผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและการบริการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ องค์กรที่มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกจะได้รับการ ประกาศเกียรติคุณด้วยรางวัลคุณภาพแห่งชาติ และองค์กรที่ได้รับรางวัลจะนำเสนอวิธีปฏิบัติที่นำองค์กรของตนไปสู่ความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่างให้องค์กรอื่น ๆ นำไปประยุกต์ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จเช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อ มีการขยายการดำเนินงานไปอย่างกว้างขวางย่อมจะส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าโลกได้ (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2555)

รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ถือเป็นรางวัลระดับโลก (World Class) เนื่องจากมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัลเช่นเดียวกับ รางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ The Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศทั่วโลกนำไปประยุกต์ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ เป็นต้น สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้นำเกณฑ์ MBNQA มาพัฒนาเป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand Quality Award : TQA) โดยมุ่งหวังกระตุ้นให้องค์กรธุรกิจปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อส่งมอบคุณค่าที่ลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2548, น. 4-5) เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับและพัฒนาองค์กรธุรกิจไทยสู่ความเป็นเลิศ 7 ประการ คือ

1. การนำองค์กร
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์
3. การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด
4. การวัด วิเคราะห์และการจัดความรู้
5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล
6. การจัดการกระบวนการ
7. ผลลัพธ์ทางธุรกิจ

2.3 โรงเรียนมาตรฐานสากล

2.3.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโรงเรียนมาตรฐานสากล

โรงเรียนมาตรฐานสากล (World - Class Standard School) คือ โรงเรียนที่เกิดจากนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ต้องการยกระดับโรงเรียนชั้นนำ จำนวน 500 แห่งทั่วประเทศที่มีความพร้อมอยู่แล้วให้เป็นโรงเรียนดี มีมาตรฐานสากล โรงเรียนมาตรฐานสากล จะต้อง

หลักสูตรเด่นที่เน้นมาตรฐาน ซึ่งหลักสูตรนั้นต้องประกอบด้วย 8 สารการเรียนรู้ ผนวกกับความเป็นสากลที่ประกอบด้วย ทักษะองค์ความรู้ ชักนำเด็กสู่การคิดโครงการ และสามารถเสนอผลงานได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ต้องอยู่ภายใต้การบริหารที่เปี่ยมด้วยคุณภาพ ที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีผู้นำ ล้ำเลิศความคิด ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ปัจจัยพื้นฐานครบถ้วน สามารถสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา ซึ่งหากผู้เรียนได้ผ่านเข้าสู่ระบบของโรงเรียนมาตรฐานสากล 2 ประการแล้ว ผลที่ได้ คือ ผู้เรียนจะมี ศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) ที่อยู่ภายใต้บริบท ยอดเยี่ยมวิชาการ สื่อสารอย่างน้อย 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิดผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ไม่เพียงเท่านั้นการกล่อมเกล่าผู้เรียนที่จะ ต้องมี ศักยภาพเป็นพลโลกจะต้องพร้อมใจกันร่วมอนุรักษ์โลก เนื่องจากความเป็นสากลที่ถูกปลูกฝังอยู่ใน หัวใจของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2553, น. 10)

โรงเรียนมาตรฐานสากล จึงเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่นำมาใช้ ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มาตรฐานเทียบเท่าสากล เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ สามารถแข่งขันทัดเทียม กับผู้เรียนของนานา ประเทศ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Learner Profile) เทียบเคียงมาตรฐานสากล ผู้เรียนมีศักยภาพ เป็นพลโลก (World Citizen) พัฒนายกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบคุณภาพ มีความเป็นเลิศทางวิชาการ (Smart) สื่อสารสองภาษา (Communicator) ล้ำหน้าทางความคิด (Thinker) ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ (Innovator) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก (Global Citizenship) โดยมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลได้เพิ่มเติมความเป็น สากล 4 สาร ได้แก่ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge : TOK) การเขียนความเรียงขั้นสูง (Extended - Essay) กิจกรรมสร้างสรรค์ประโยชน์ (CAS : Creativity, Action, Service) และโลก ศึกษา (Global Education) (ศรายุทธ วัจนะฮาด, 2554, น. 1-2)

จากความเป็นมาและความสำคัญของโรงเรียนมาตรฐานสากลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็น ความสำคัญที่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่ต้องการ ยกกระดับโรงเรียนที่มีความพร้อมให้เป็นโรงเรียนดี มีมาตรฐานสากล โรงเรียนมาตรฐานสากล จะต้อง มีหลักสูตรเด่นที่เน้นมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการและเหตุผลของการจัดโรงเรียนมาตรฐานสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, น. 3)

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถปิดตัวอยู่โดยลำพัง ต้อง ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การดำรงชีวิตของคนในแต่ละประเทศ มีการติดต่อ สื่อสารซึ่งกัน และกันมากขึ้น มีความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น ใน ขณะเดียวกันสังคมโลกในยุคปัจจุบัน เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนต้องคิด วิเคราะห์ แยกแยะ และมีการตัดสินใจที่รวดเร็ว เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้

นำไปสู่สถานการณ์ของการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา คุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญประการหนึ่ง สำหรับความพร้อมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลกของแต่ละประเทศและประเทศที่จะอยู่รอดได้หรือคงความได้เปรียบก็คือ ประเทศที่มีอำนาจทางความรู้และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในยุคโลกไร้พรมแดน คนต่างชาติจะเข้ามาทำงาน และประกอบอาชีพในประเทศไทยมากขึ้น ขณะเดียวกันคนไทยก็มีโอกาสไปทำงาน และประกอบอาชีพในต่างประเทศมากขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ปัจจุบันปรากฏสภาพปัญหา ที่คนทั่วโลกต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ร่วมกันในเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอุบัติภัยต่าง ๆ ที่เกิดบ่อย ๆ และรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อมวลมนุษยชาติโดยทั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มว่าคนยุคใหม่จะต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย เป็นสัญญาณเตือนว่า โลกในยุคหน้าจะมีปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเกินกว่าจะคาดคิด ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละประเทศต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ ที่มีทักษะและความสามารถในการปรับตัว มีคุณลักษณะสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทัน สงบ สันติ มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมและเพียงพอ

การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีความเป็นพลวัต ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกในยุคศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนต้องเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น เพราะในปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมที่ไร้พรมแดน ที่มีการติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้น อีกทั้งการก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะมีผลต่อการเปิดเสรีทางการศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น ในอนาคตโรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องมีการแข่งขันด้านคุณภาพมากขึ้น โรงเรียนในประเทศไทยเองจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการศึกษา

2. หลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความเป็นสากลมากขึ้น เนื่องจากยุคโลกาภิวัตน์ มีการเชื่อมโยงด้านการค้าและการลงทุน ทำให้ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการคนที่มีศักยภาพในหลายด้าน รวมทั้งความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร คุณลักษณะในการเป็นพลโลก การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนจึงต้องปรับให้มีความเป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการศึกษา ทำให้สถาบันการศึกษาจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนด้านการจัดการศึกษาใน

ประเทศไทย โรงเรียนควรวหาภาคีเครือข่ายในการจัดหลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรสมทบ หรือหลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ เพื่อความเป็นสากลของการศึกษา

3. ต้องมีการพัฒนาทักษะการคิดมากขึ้น สภาพสังคมโลกที่มีการแข่งขันสูง ทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ปัจจุบันโรงเรียนยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการเรียนการสอนยังเน้นให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อน ความรู้มากกว่าการคิดสิ่งใหม่ๆ ดังนั้น จึงควรมีการปรับรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดให้มากยิ่งขึ้น

4. ต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น แนวคิดของทุนนิยมที่มุ่งการแข่งขัน มีอิทธิพลทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และความสามารถ เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนอาจจะเลยการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อปัญหาทางสังคมตามมา ดังนั้นปรัชญาการจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลในองค์รวม ทั้งมิติของความรู้และคุณธรรมคู่กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะส่งผลให้ประชาคมโลกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

5. การสอนภาษาต่างประเทศต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในยุคโลกไร้พรมแดนนั้น ผู้มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่ใช้สื่อสารกันอย่างกว้างขวาง เช่น ภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน ย่อมมีความได้เปรียบในการติดต่อสื่อสารการเจรจาต่อรองในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนงานประกอบอาชีพ การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศอย่างเต็มศักยภาพ

จากแนวคิดดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล รักความเป็นไทย มีทักษะการคิด มีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะด้านเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการสื่อสาร และมีทักษะชีวิต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ ในระดับที่ไม่ต่ำกว่านักเรียนของนานาชาติอารยประเทศ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน เป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้คนไทยก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลกมีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก

2. ลักษณะของโรงเรียนมาตรฐานสากล โรงเรียนมาตรฐานสากล หมายถึง โรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก มีทักษะ ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับเดียวกับมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูง

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพเยาวชนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ทั้ง 4 ด้าน คือ Learning to Know, Learning to do, Learning to live Together and Learning to Be เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, น. 11)

3. เจตนารมณ์โรงเรียนมาตรฐานสากล ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ทำให้สังคมโลกมีการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น การเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยเป็นที่นิยมยอมรับกันทั่วโลก ประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนโลกบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันจะมีความสามารถในการแข่งขันและร่วมมือกับประชาคมโลกได้ ต่อเมื่อเรามีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีสมรรถนะในการแข่งขัน มีคุณภาพสูงขึ้น รู้จักเลือกที่จะรับกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติ ปลูกจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ทันต่อสภาวการณ์โลก เรามีเจตนารมณ์มุ่งมั่นที่จะบรรลุความคาดหวังสำคัญ ดังนี้

3.1 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันหมายถึงเป็นคนดี เป็นคนเก่ง เป็นคนที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่รวมทั้งเพิ่มศักยภาพและความสามารถในระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารเพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อสมรรถนะในการแข่งขัน

3.2 โรงเรียนยกระดับคุณภาพสูงขึ้นสู่มาตรฐานสากล ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพแห่งชาติ (TQA) เป็นโรงเรียนยุคใหม่ที่จัดการศึกษาแบบองค์รวมและบูรณาการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมศาสนาและการเมืองเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3.3 โรงเรียนพัฒนาหลักสูตร รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความแตกต่างตามศักยภาพของผู้เรียนโดยคำนึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสม และปรับประยุกต์ใช้ได้สมประโยชน์ทันต่อการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

3.4 ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสมหลากหลายอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล ตลอดจนเพื่อจรรโลงความพึงพอใจและความผูกพันต่อวิชาชีพอย่างแน่นแฟ้น

3.5 โรงเรียนมีภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับสถานศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ตลอดจนเครือข่ายสนับสนุนจากสถาบัน

อุดมศึกษาและองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นศูนย์และร่วมเป็นเครือข่ายพัฒนาความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนและบุคคลทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 17)

4. คุณลักษณะผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 3-17) โรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นโรงเรียนในโครงการที่จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลโดยมีความมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 เป็นเลิศวิชาการ (Smart) คือ มีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาอังกฤษ ข้อมูล และทัศนภาพ (ภาษาภาพ สัญลักษณ์) มีผลการเรียนดีเป็นที่ยอมรับระดับนานาชาติ มีความถนัดหรือความสามารถเฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์ สามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือระดับสูงทั้งในประเทศหรือต่างประเทศโดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในระดับดีเป็นที่ยอมรับจากสถาบันนานาชาติ 2) นักเรียนมีความสามารถ ความถนัดเฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์ สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ 3) นักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูง และ 4) นักเรียน มีผลการเรียนที่สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ในนานาชาติได้

4.2 สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา (Communicator) คือ มีทักษะการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์มีทักษะการเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิผล ใช้ภาษาสื่อสารได้ดีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่นนอกเหนือจากภาษาอังกฤษ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ 1) นักเรียนใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่นนอกจากภาษาอังกฤษ ในการสื่อสารได้ดีและ 2) นักเรียนสามารถสอบผ่านการวัดระดับความสามารถทางภาษาจากสถาบันภาษานานาชาติ

4.3 ล้ำหน้าทางความคิด (Think) คือ มีความใฝ่รู้ สร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง คิดได้ในระดับสูง มีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ ไคร่ครวญ วิจาร์ณ สังเคราะห์และประเมินค่า กล้านำเสนอความคิดที่สร้างสรรค์และแตกต่าง สามารถปรับตัว นำตนในสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี แก้ปัญหาจัดการกับความซับซ้อนได้ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ 1) นักเรียนสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำโครงการที่เสนอแนวคิดเพื่อสาธารณะประโยชน์ร่วมกับนักเรียนนานาชาติ 2) นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง มีเหตุผล และวางแผนจัดการสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และ 3) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ต่อตัวเอง สังคมและประเทศชาติ

4.4 ผลงานอย่างสร้างสรรค์ (Innovator) คือ สามารถจัดลำดับความสำคัญ วางแผนและบริหารจัดการสู่ผลสำเร็จ สามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบสร้างสรรค์งานสื่อสาร นำเสนอ เผยแพร่ มีผลงานออกแบบสร้างสรรค์ ประดิษฐ์คิดค้นที่นำเสนอ เผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง สามารถผลิตงานที่เหมาะสม มีคุณภาพสูงโดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ 1) นักเรียนมีความสามารถประเมิน แสวงหา สังเคราะห์ และใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ใน

การดำเนินงานให้สำเร็จ 2) นักเรียนมีความรู้ด้านทัศนภาพ (ภาษาภาพ สัญลักษณ์) รู้จักตีความสร้างสื่อ ในการพัฒนาการคิด การตัดสินใจและการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น 3) นักเรียนมีผลงานการประดิษฐ์ สร้างสรรค์ และออกแบบผลงานเข้าแข่งขัน ในเวทีระดับชาติและนานาชาติ และ 4) นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์งาน สื่อสาร นำเสนอ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนผลงาน ได้

4.5 ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก (Global Citizenship) คือ มีความตระหนักรู้ต่อ สภาวะการณ์โลก สามารถเรียนรู้และจัดการกับความซับซ้อน คลุมเครือ มีความรู้ เข้าใจและตระหนัก ถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทยและของนานาชาติ โดยนักเรียน มีความตระหนักรู้สภาวะการณ์โลก สามารถเรียนรู้และจัดการกับความซับซ้อน คลุมเครือ มีความรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทยและ นานาชาติ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ 1) นักเรียนมีความตระหนักรู้ในภาวะการณ์โลก สามารถเรียนรู้และจัดการ ความซับซ้อน 2) นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของนานาชาติ 3) นักเรียนมีความสามารถ ระบุประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย และผลตอบแทนได้ 5) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองดีสามารถจัดการและ ควบคุมการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยต่อสังคมไทยและสังคมโลก

2.3.2 ความหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากล

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2553, น. 2) ให้ความหมาย โรงเรียน มาตรฐานสากล (World Class Standard School) ไว้ว่า หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Learner Profile) เทียบเคียงมาตรฐานสากล (World Class Standard) ผู้เรียนมี ศักยภาพ เป็นพลโลก (World Citizen) เพื่อพัฒนาระดับคุณภาพจัดการเรียน การสอนและการจัดการด้วยระบบคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็น มาตรฐานสากล เป็นการต่อยอดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานชาติ (ตามที่โรงเรียนทุกโรง จะต้องดำเนินการ เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาโดย สมศ. ตาม พ.ร.บ. การศึกษา แห่งชาติพ.ศ. 2542) โดยภาพรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์พื้นฐานของทั้งสอง มาตรฐานเหมือนกัน คือ การจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็น คน เก่ง คนดีและมี ความสุข ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัด การศึกษาของ UNESCO โดยในศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศได้มีการพัฒนาและใช้หลักสูตรการศึกษาที่ มีเป้าหมายให้ผู้เรียน ได้ Learn to Know, Learn to be, Learn to do, เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ในฐานะพลเมืองของชาติ และ Learn to live together เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในฐานะพลโลก (มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคน ไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก)

สุวิทย์ โคดวงษ์ (2555, น. 14) ได้สรุปความหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากลว่า หมายถึง สถานศึกษาที่จัด การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียน มีคุณลักษณะเป็นเลิศทางวิชาการ นักเรียนสามารถสื่อสารได้สองภาษา เกิดความล้ำหน้าทางความคิด สามารถผลิตงานได้อย่างสร้างสรรค์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีศักยภาพเป็นพลโลก มีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อสังคมและสังคมโลก ซึ่งโรงเรียนสามารถนำ องค์ประกอบการบริหารจัดการระบบ คุณภาพมาดำเนินการบริหารจัดการคุณภาพเพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศให้เกิดขึ้นกับ โรงเรียนได้ 7 หมวด ดังนี้ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้(Measurement, Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การจัด การกระบวนการ (Process Management) 7) ผลลัพธ์ (Performance Results)

กษมา ทองเอื้อ (2555, น. 12) ให้ความหมายโรงเรียนมาตรฐานสากล ว่าหมายถึง สถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานสากล รุ่นที่ 1 ที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยเป็นสถานศึกษาที่มีผลการประเมินระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ปีการศึกษา 2558 ที่ได้จากการประเมินของสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากความหมายโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามนโยบายยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ อยู่ในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Learner Profile) เทียบเคียงมาตรฐานสากล (World-Class Standard) ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) พัฒนาระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World Class Standard) และการจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Thailand Quality Award – TQA) เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานสากล เป็นการต่อยอดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานชาติ

2.3.3 การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล

การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล จะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ มิใช่เป็นการจัดการศึกษาเพียงบางส่วนของโรงเรียน หรือเพียงจัดเป็นแผนการเรียนมาตรฐานสากล การจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องมีจุดมุ่ง หมายและทิศทางที่ชัดเจน ดังนี้ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553, น. 6)

1. เพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูง ได้แก่ ประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงในการเข้าร่วมโครงการ PISA หรือ TIMSS โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนทางด้านสติปัญญา ความสามารถ และความถนัดมีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการเพิ่มพูนศักยภาพของผู้เรียน ส่งเสริมพหุปัญญาของผู้เรียน บนพื้นฐานของความเข้าใจและรู้ใจ มีการใช้กระบวนการคัดกรองในระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดแห่งศักยภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล จะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยใช้ภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรื่องสื่อสารการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการห้องเรียนคุณภาพที่เน้นด้านการวิจัย เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียน การเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยมีการจัดเตรียมและพัฒนาครูให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้ การจัดการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐาน สากล ได้จัดให้เป็นสาระเพิ่มเติมที่มีความเป็นสากลจากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของโรงเรียนมาตรฐานสากลของหลายประเทศ พบว่า โรงเรียนต่างๆ ได้จัดสาระเพิ่มเติมจำนวน 6 สาระหลัก ได้แก่ 1) ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) 2) การเขียนความเรียงขั้นสูง (Extended-Essay) 3) กิจกรรมโครงงานสาธารณประโยชน์ที่เกิดจากการคิดสร้างสรรค์สู่การปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียกชื่อว่า CAS (Creativity, Actions, Service) 4) โลกศึกษา (Global Education) เพื่อให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลโลก (World Citizen) 5) ภาษาอังกฤษ และ 6) ภาษาต่างประเทศที่ 2

จากการดำเนินการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เกิดขึ้นได้ กำหนดองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

1. ด้านคุณภาพวิชาการ โรงเรียนจัดหลักสูตรทางเลือกที่เทียบเคียงกับหลักสูตร จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ด้วยภาษาอังกฤษ โดยใช้หนังสือ ตำราเรียน สื่อที่มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล จัดการเรียนการสอนโดยพัฒนาใช้ระบบห้องเรียนคุณภาพ
2. ด้านคุณภาพของครู ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ใช้หนังสือ ตำราเรียน และสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศในการจัดการเรียนการสอน ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการเผยแพร่ผลงาน
3. ด้านการวิจัยและพัฒนา โรงเรียนดำเนินการจัดทำวิจัยและพัฒนาการจัดการ ศึกษา ด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเทียบเคียงมาตรฐานสากล (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553, น. 6)

2. เพื่อยกระดับการบริหารจัดการของโรงเรียนให้มีการบริหารด้วยระบบคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนดำเนินไปตามมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูง ทั้งหลายแต่ในสภาพความเป็นจริงการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลมีความแตกต่างกันทั้งบริบท คุณภาพ ขนาดโรงเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่นๆ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนเกิดการพัฒนากิจกำหนดให้มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับโรงเรียน (School Quality Award : SCQA)

ระดับที่ 2 การบริหารจัดการระบบคุณภาพระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission Quality Award : OBECQA)

ระดับที่ 3 การบริหารจัดการระบบคุณภาพระดับชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ทั้งนี้ หวังว่ารูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการระบบคุณภาพในแต่ละระดับจะทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาย่างมีขั้นตอนสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และบริบทของโรงเรียน

3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก โดยเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลงานอย่างสร้างสรรค์และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก

2.3.3.1 ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ คุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนที่ได้รับการประเมินว่ามีหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่ดีเยี่ยม แต่การประเมินคุณภาพของผู้เรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ ก็ไม่ถือว่าโรงเรียนนั้นประสบความสำเร็จในการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ความสำเร็จของโรงเรียนในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนมาตรฐาน สากลจะพิจารณาจากคุณภาพของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่แต่ละโรงเรียนกำหนดและทา ความตกลงไว้กับโครงการเป็นสำคัญ ความสำเร็จด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบบริหาร คุณภาพ ถือเป็นความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเชื่อว่า ถ้าโรงเรียนมีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และมีระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี ก็จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลสรุปได้ ดังภาพที่ 2.9 ดังนี้

ภาพที่ 2.9 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. ปรับปรุงจาก แนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง (น. 10), โดย กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

2.3.3.2 เป้าหมายความสำเร็จในการดำเนินงานด้านผู้เรียน (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553, น. 10)

เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานด้านผู้เรียนของโรงเรียนมาตรฐานสากลมี 5 เป้าหมาย แต่ละเป้าหมายจะมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่แตกต่างกันไปในแต่ละปี

การศึกษาโรงเรียนหรือผู้ดำเนินการอาจพิจารณาปรับ ลด เพิ่ม ตัวชี้วัดให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ของปีนั้น ๆ ให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เป้าหมายด้านผู้เรียนแต่ละข้อได้ระบุด้วยว่า โครงการมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของนักเรียนของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้อยู่ในระดับเดียวกับนักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง ซึ่งได้แก่ ประเทศที่มีผลการประเมิน PISA อยู่ในกลุ่มสูงในอนาคต โครงการจะได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพด้านต่าง ๆ ของนักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล เทียบกับคุณภาพนักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูงดังกล่าวด้วย

ในอนาคตโครงการจะได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพด้านต่าง ๆ ของนักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล เทียบกับคุณภาพนักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูงดังกล่าวด้วย

ความสำเร็จของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลอีกมุมมองหนึ่งสามารถพิจารณาได้จากผลการเข้าร่วมโครงการประเมินผลนานาชาติ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยเข้าร่วมอยู่ 2 โครงการ คือ โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) จัดโดย OECD และโครงการการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ (TIMSS) จัดโดย IEA ทั้งโครงการ PISA และโครงการ TIMSS จะดำเนินการครั้งต่อไปในปี พ.ศ. 2558 ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่สำคัญมากอีกข้อหนึ่งคือ นักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับการสุ่มเข้าสอบโครงการ PISA หรือ TIMSS ในปี พ.ศ. 2558 มีคะแนนผลการสอบโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนนานาชาติที่เข้าร่วมโครงการ PISA หรือ TIMSS ในปีเดียวกัน

เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จด้านผู้เรียนในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล มี 5 เป้าหมาย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 10)

1. เป็นเลิศวิชาการ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในระดับดี เป็นที่ยอมรับจากสถาบันนานาชาติ มีความสามารถ ความถนัดเฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์ สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับสูงจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูง

2. สื่อสารอย่างน้อยได้ 2 ภาษา นักเรียนใช้ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารได้ดีสามารถสอบผ่านการวัดระดับความสามารถทางภาษาจากสถาบันภาษานานาชาติ

3. ล้ำหน้าทางความคิด นักเรียนสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำโครงการที่เสนอแนวคิดเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกับนักเรียนนานาชาติมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง สามารถใช้ความคิดระดับสูง มีเหตุผล และวางแผนจัดการสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ทั้งเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ค่านิยม และความเชื่อของตนเองและของผู้อื่น

4. ผลงานอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนมีความสามารถประเมินแสวงหาสังเคราะห์ และใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จมีความรอบรู้ด้านทัศนียภาพ (ภาษาภาพ สัญลักษณ์) รู้จักตีความสร้างสื่อในการพัฒนาความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น มีผลงานการประดิษฐ์ สร้างสรรค์ และออกแบบผลงานเข้าแข่งขันในเวทีระดับชาติและนานาชาติ สามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์งานสื่อสาร นำเสนอเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนผลงานในระดับนานาชาติ

5. ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก นักเรียนมีความตระหนักรู้ในภาวะการณ์ของโลกสามารถเรียนรู้และจัดการกับความซับซ้อนและตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของนานาชาติ มีความสามารถระบุประเด็นทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองดี สามารถจัดการและควบคุมการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอุดมการณ์ประชาธิปไตยสังคมไทยและสังคมโลก

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เป้าหมายความสำเร็จด้านผู้เรียนในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล จะต้องประกอบไปด้วย 5 เป้าหมายหลัก ได้แก่ เป็นเลิศวิชาการ สื่อสารอย่างน้อยได้ 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยทั้ง 5 เป้าหมายจะต้องมีตัวชี้วัดความสำเร็จ และวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ในแต่ละปีการศึกษา

2.3.4 ภารกิจหลักของโรงเรียนในการพัฒนาและยกระดับดำเนินโครงการสู่โรงเรียนสู่มาตรฐานสากล

(สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553, น. 20)

2.3.4.1 ศึกษาทำความเข้าใจโครงการและสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล และเสนอแผนกลยุทธ์ให้ สพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) พร้อมทั้งจัดทำพันธะสัญญา (กรอบ) ในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล

2.3.4.2 จัดทำสาระรายวิชาเพิ่มเติมสู่ความเป็นเลิศ

2.3.4.3 จัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล และเสนอหลักสูตรต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.4.4 จัดทำห้องปฏิบัติการ (Resource Center) ห้องสมุดพร้อมทั้งจัดหาครุภัณฑ์ อุปกรณ์ สื่อ ปรับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนการสอนสู่สากล

- 2.3.4.5 สํารวจข้อมูลครูเพื่อเตรียมการพัฒนา
- 2.3.4.6 ดำเนินการบริหารด้วยระบบคุณภาพ จัดตั้งและดำเนินการเครือข่ายร่วมพัฒนา
- 2.3.4.7 วิจัยและพัฒนาหารูปแบบการจัดหลักสูตรและการสอน โดยการมีส่วนร่วม
- 2.3.4.8 นำเสนอผลงานและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2.3.4.9 รายงานผลการประเมินโครงการ

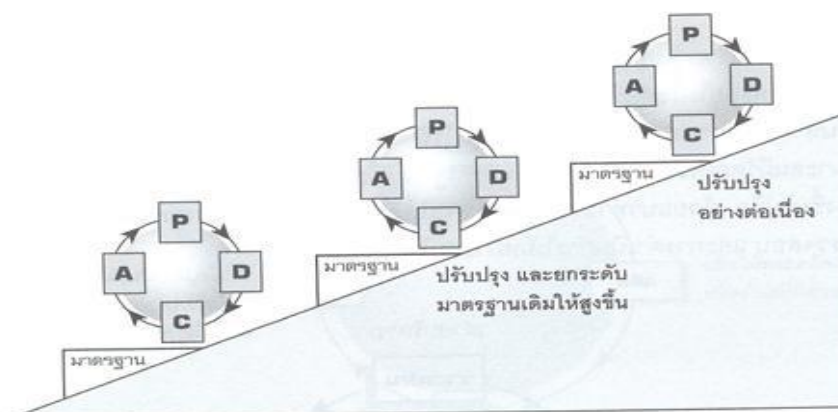
2.4 การบริหารจัดการระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.4.1 กระบวนการบริหารคุณภาพภายในสถานศึกษา

การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร มีกระบวนการในการบริหารหลายกระบวนการ ในที่นี้ ได้นำเสนอตัวอย่างกระบวนการที่สามารถนำมาใช้ได้ทั่วไปในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ กระบวนการทำงานเชิงระบบ (PDCA) กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) และกระบวนการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management : RBM) ดังนี้

2.4.1.1 กระบวนการทำงานเชิงระบบ (PDCA)

กระบวนการทำงานเชิงระบบ (PDCA) ถือเป็นวงจรบริหารงานคุณภาพซึ่งในการบริหารได้นำวงจรการทำงานเชิงระบบ (PDCA) นี้มาประยุกต์ใช้เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงานซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งนี้ อาจเริ่มด้วยการปรับปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนที่จะก้าวไปสู่การปรับปรุงที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.10 วงจรการทำงานเชิงระบบ (PDCA) กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการทำงานเชิงระบบ สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

การวางแผนที่ดีช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงาน เงิน เวลา ฯลฯ และช่วยให้รับรู้สภาพปัจจุบันพร้อมกับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการผสมผสานประสบการณ์ ความรู้และทักษะอย่างลงตัว การวางแผนที่ดีสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ควรมีลักษณะดังนี้

1. ครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงซึ่งรวมถึงการพัฒนา สิ่งใหม่ ๆ สามารถแสดงถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ

2. พร้อมสู่การพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้กำหนดทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (DO)

ขั้นตอนการปฏิบัติเป็นการลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้ต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วยไม่ควรปล่อยให้ถึงวินาทีสุดท้ายเพื่อดูความคืบหน้าที่เกิดขึ้นหากเป็นการปรับปรุงในหน่วยงานผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่นอนเพื่อให้ได้มั่นใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

3. ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล (Check)

การตรวจสอบและการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ทำให้เราทราบว่า การปฏิบัติในขั้นที่สองสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญก็คือ ต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป กรอบและแนวทางการตรวจสอบและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

3.1 ตรวจสอบและประเมินผลขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่

3.1.1 ขั้นการศึกษาข้อมูล มีการศึกษาข้อมูลได้ครบถ้วน

3.1.2 ขั้นการเตรียมงาน การเตรียมงานตามแผนงานมีความพร้อม

หรือไม่

3.1.3 ขั้นดำเนินงาน มีบุคลากรและทรัพยากรหรือไม่

3.1.4 ขั้นตอนการประเมิน มีเครื่องมือและขั้นตอนการประเมินผลที่

เหมาะสม

3.2 ตรวจสอบประเมินผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น Delta Principle คือ เกณฑ์การประเมิน

3.3 ตรวจสอบและประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากข้อมูลการรับบริการหรือการให้คำแนะนำจากผู้รับบริการโดยตรง

3.4 ตรวจสอบและประเมินคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ได้แก่

3.4.1 บุคลากรมีคุณสมบัติ เหมาะสมกับงานหรือไม่ เพียงใด

3.4.2 วัสดุอุปกรณ์สำนักงานหรือเครื่องใช้ว่ามีขีดความสามารถที่เหมาะสมและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพเพียงใด

3.4.3 ระบบการทำงาน เช่น ระบบการให้บริการระบบการสื่อสารภายในองค์กร มี ความเหมาะสมมากพอกับการบรรลุเป้าหมายคุณภาพหรือไม่

3.4.4 ระบบการบริหารงาน ประกอบด้วย โครงสร้าง องค์กร การบริหารด้านการผลิต และกำหนดเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร

3.4.5 ความต้องการของผู้รับบริการเป็นอย่างไร

3.4.6 งบประมาณ ที่ใช้ลงทุน มีความจำเป็นและเพียงพอกับการสร้างคุณภาพหรือไม่

3.4.7 ทศนคติของบุคลากร มีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน สามารถสร้างงานที่มีคุณภาพหรือไม่ อย่างไร

เมื่อดำเนินงานตรวจสอบและประเมินคุณภาพแล้ว ควรมีการจัดการรายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลต่อฝ่ายบริหาร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4. ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา (Act)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัติ นั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐานพร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีกซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิมหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิมหรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้

กรณีที่ 2 ผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มารวบรวม และพิจารณาว่าควรจะทำเนิกรอย่างไรต่อไปนี้

1. มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้
2. ใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม
3. ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้

4. เปลี่ยนเป้าหมายใหม่

2.4.1.2 กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการศึกษา ดำเนินการบริหารโดยผู้บริหารสถานศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการสถานศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพที่จะใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้การบริหารจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจการบริหารตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายและได้รับมอบจากผู้มีอำนาจ โดยต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพของสถานศึกษาแสดงผลงานความก้าวหน้าในการบริหารโรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด

ยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินการดังกล่าว เรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการบริหารรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการปฏิรูปการศึกษาโดยมีหลักการประกอบด้วยหลักการกระจายอำนาจ หลักการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการมีส่วนร่วม หลักการพึ่งตนเอง หลักการประสานงานหลักความต่อเนื่องและหลากหลาย หลักการพัฒนาตนเองและหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งหลักการในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ทั้ง 6 ประการ มาประกอบการบริหารด้วย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่าโดยจะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียนในด้านความรู้ ความสามารถและการจัดทรัพยากรในโรงเรียน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารจัดการที่เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียนเองโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาในการใช้อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินการ แก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน

อย่างไรก็ตามการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่ได้มีสูตรสำเร็จ หรือรูปแบบกระบวนการบริหารที่สำเร็จรูปแต่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยตรงในการศึกษาเรียนรู้ ลงมือทำปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนของตนซึ่งผู้ภาคสำคัญในเรื่องนี้คือผู้บริหารโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำรูปแบบบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้และปรับปรุงพัฒนาจนเป็นลักษณะเฉพาะของตนเองคล่องตัวในการตัดสินใจดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้รูปแบบการบริหารเป็นรูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก (Administrator Central SBM) ผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นประธานกรรมการจะเลือกตั้งจากกลุ่มผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษาแต่อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

2. รูปแบบที่ครูเป็นหลัก (Professional Central SBM) โดยครูในฐานะเป็นผู้ใกล้ชิดเด็ก มากที่สุดย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะเป็น กรรมการโรงเรียนมากที่สุดและร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Central SBM) รูปแบบนี้จะตอบสนอง ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุดโดยตัวแทนชุมชนจะเป็นประธานผู้บริหาร เป็นกรรมการและเลขานุการ

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Central SBM) เป็นรูปแบบที่เชื่อว่าครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก การ บริหารงานในรูปแบบการจะมีสัดส่วนของครูและผู้ปกครองมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยผู้บริหารโรงเรียน เป็นประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

เมื่อพิจารณาบทบาทของผู้บริหาร ครู และชุมชนในรูปแบบของการบริหารที่ใช้โรงเรียน เป็นฐานกับรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติจะแตกต่างกันรายละเอียดนำเสนอ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

บทบาทของผู้บริหารครูและชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

บทบาท	การบริหารแบบเดิม	การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)
ผู้บริหาร	รับคำสั่งจากส่วนกลางตั้งแต่งาน วิชาการ หลักสูตร งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากร เพื่อ การศึกษา	เป็นแบบผู้นำการพัฒนาโดยอาศัยความร่วมมือ จากคณะกรรมการมีอิสระและคล่องตัวในการ บริหาร จัดการควบคู่กับความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ สำหรับงบประมาณจะได้รับเงินอุดหนุนแบบเหมาจ่าย (block grant) สถานศึกษาจะต้องกำหนดสาระการเรียนรู้ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ รับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลมากขึ้น กว่าเดิม แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตัดสินใจเองโดย ใช้กระบวนการกลุ่มและข้อมูลสารสนเทศ และกระบวนการตัดสินใจ

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1

บทบาท	การบริหารแบบเดิม	การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)
ครู	เป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งจาก ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นทุก กรณี	เป็นผู้ร่วมงานร่วมตัดสินใจ เป็นนักพัฒนา
ผู้ปกครองหรือ ชุมชน	เป็นผู้รับบริการจากโรงเรียนทั้งใน เชิงปริมาณและคุณภาพ	เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับผู้ร่วมทุนผู้สนับสนุนทั้งในเชิง ปริมาณและ คุณภาพ ช่วยเหลือดูแล ทรัพยากร บุคคลในโรงเรียน ให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในกรณีเกิด ปัญหาขึ้นในโรงเรียน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานให้การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานบรรลุผล
จำเป็นต้องกระจายอำนาจและพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้

ดำเนินการให้สถานศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์พันธกิจภารกิจเป้าหมายและวิธีดำเนินการ
ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนที่มุ่งสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง มิใช่จัดทำเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชารับทราบ
และชื่นชมความสำเร็จอยู่ที่การปฏิบัติตามแผน มิใช่การนำเสนอแผน

ให้สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย จะต้องมีความทำงานทั้งแนวตั้งและ
แนวนอน โดยคณะครูเป็นผู้นำ ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูง เปิดกว้าง
ให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมี
ส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้และชื่นชมผลงานร่วมกัน

พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรม
จริยธรรม มีความสามารถและทักษะทั้งในด้านหน้าที่และกระบวนการ มีการพัฒนาตนเอง ให้ทันสมัย
ในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

พัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีกลไกในการจัดระบบ
ข่าวสารข้อมูล มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย สื่อสารได้หลายทาง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่
ข่าวสารข้อมูลไปยังผู้ปกครองและชุมชนภายนอกด้วย

ให้เกียรติและยกย่องครูเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำป้ายหรือให้
คำชมเชย การจัดเลี้ยงในวาระต่าง ๆ การให้เกียรติบัตร การเสนอเข้าประกวดผลงาน รวมทั้งการ
พิจารณาเลื่อน ขึ้นเงินเดือน เป็นต้น

ยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ
สามารถอำนวยการความสะอาดและผลักดัน ให้การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าประสบความสำเร็จสูง

สามารถประสานพลังของกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างศรัทธาที่ทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน ครูเปลี่ยนวิธีสอนจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจะต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญในรูปแบบต่าง ๆ

มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้าน ในด้านวิชาการจะต้องประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องการพัฒนาด้านอื่น เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดภูมิทัศน์โรงเรียน การจัดบริการที่ดี เช่น โครงการอาหารกลางวัน ซึ่งจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง

2.4.1.3 กระบวนการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management : RBM)

การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก มีการประเมินผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานโดยใช้ตัวชี้วัดทั้งในแง่ของปัจจัยนำเข้ากระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ซึ่งจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicators) รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ล่วงหน้าซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

ขั้นตอนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งองค์กรต้องกำหนดทิศทางโดยรวมว่าจะทำอะไรอย่างไร เป็นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร (SWOT Analysis) และให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์พันธกิจวัตถุประสงค์เป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินงานรวมทั้งพิจารณาถึงปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จขององค์กรและสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ

2. การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน ซึ่งจะกำหนดความชัดเจนของตัวชี้ ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantity) คุณภาพ (Quality) เวลา (Time) และสถานที่หรือความครอบคลุม (Place) อันเป็นเป้าหมายที่ต้องการของแต่ละตัวชี้วัด

3. การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและ รายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวชี้วัดตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่นรายเดือน รายไตรมาสหรือรายปีเป็นต้นเพื่อแสดงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่อย่างไรซึ่งการวัดผลการปฏิบัติงานหรือผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานโดยทั่วไปจะมีจุดเน้นของการดำเนินการ 3 ด้าน ได้แก่ความประหยัดความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิภาพ

4. การให้รางวัลตอบแทน เมื่อได้พิจารณาผลการดำเนินงานแล้วผู้บริหารจะต้องมีการให้ รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงานที่ได้ตกลงกันไว้

ลักษณะขององค์กรที่บริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. มีพันธกิจ วัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจนและมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์

2. ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรมีเป้าหมายของการทำงานที่ชัดเจน

3. เป้าหมายจะวัดได้อย่างเป็นรูปธรรมมีตัวชี้วัดซึ่งสามารถติดตามผลและวัดได้อย่างชัดเจน

4. การตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานหรือโครงการต่างๆ จะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก

5. บุคลากรทุกคนรู้ว่างานที่องค์กรคาดหวังคืออะไร

6. มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การบริหารเงิน บริหารคน สู่หน่วยงานระดับล่างเพื่อให้สามารถทำงานบรรลุผลได้อย่างเหมาะสมทั้งยังเป็นการช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน แก้ปัญหาการทำงานที่ล่าช้าเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการทำงานอีกด้วย

7. มีวัฒนธรรมและอุดมการณ์ร่วมกันเพื่อการทำงานที่สร้างสรรค์เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นจะ ทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

8. บุคลากรมีขวัญและกำลังใจดีเนื่องจากได้มีโอกาสปรับปรุงงานและใช้ดุลยพินิจในการทำงานที่กว้างขวางขึ้นและได้รับการตอบแทนตามผลการประเมินจากผลสัมฤทธิ์

2.4.2 การสร้างคุณภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศและมิตินคุณภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องต่อไปนี้

1. ความเป็นผู้นำระดับมืออาชีพผู้บริหารต้องมีความมั่นคงมีความมุ่งมั่นใช้ยุทธศาสตร์การบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเป็นมืออาชีพระดับแนวหน้า

2. มีเป้าประสงค์และวิสัยทัศน์ร่วมกันมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเอกภาพ มีการปฏิบัติอย่างคงที่สม่ำเสมอ เป็นลักษณะขององค์กรแห่งความร่วมมือ

3. มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีบรรยากาศที่เป็นระเบียบเรียบร้อยสิ่งแวดล้อมในการทำงานดีดูดีใจ

4. มีการเรียนการสอนที่เข้มข้น กำหนดเวลาเรียนไว้สูง เน้นความสำเร็จ

5. มีการสอนที่มีความมุ่งหมายการจัดการที่มีประสิทธิภาพวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จัดบทเรียนอย่างมีรูปแบบมีการปฏิบัติที่ปรับตัวยืดหยุ่น

6. มีความคาดหวังโดยรวมสูงมีความท้าทายทางปัญญา

7. มีการเสริมแรงในเชิงบวกมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมมีข้อมูลย้อนกลับ
8. มีการติดตามความก้าวหน้า ติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนประเมินผลการปฏิบัติงาน
9. ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพนับถือตนเองส่งเสริมความ รับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงาน
10. มีความร่วมมือระหว่างบ้านและสถานศึกษาผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน
11. มีการจัดการเรียนที่เป็นระบบใช้สถานศึกษาเป็นฐานสำหรับการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

2.4.2.1 ผู้บริหาร : บทบาทการสร้างคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ

"...ผู้นำสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทความรับผิดชอบอย่างสำคัญ เพราะเป็นผู้มีอำนาจ สูงสุดในสถานศึกษานั้น ทั้งในการสร้างสรรค์และในการทาลา....."(สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543, น. 79)

"...ยุคโลกาภิวัตน์ "ความรู้คืออำนาจ"ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสร้างภาพพจน์ใหม่ให้เป็นผู้นำทางวิชาการมีหน้าที่ในการนาแนวคิดใหม่ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านต่างๆต้องทาดัวเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องนำให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ตระหนักและให้ความสำคัญทั้งงานวิชาการ งานวิจัยศึกษาค้นคว้าหาความรู้..." (สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543, น. 90)

1. การบริหาร-ผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นผู้นำองค์กรเพื่อสร้างระบบการบริการที่ ดีแก่ลูกค้า (นักเรียน/ชุมชน) และเพื่อการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมต่างๆให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ
2. การบริหารคน เป็นระบบการจัดการทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษา เพื่อส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงาน (ครูอาจารย์) ได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย
3. นโยบายและกลยุทธ์การบริหารเป็นการกำหนดและพัฒนาวิสัยทัศน์ จุดประสงค์ของการ ดำเนินธุรกิจขององค์กรและนโยบายกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้บรรลุผล
4. การจัดการทรัพยากรในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา จัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้บังเกิดประสิทธิภาพและคุ้มค่าลดการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์มีระบบวิธีจัดการข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด

5. กระบวนการปฏิบัติงาน สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างสะท้อนถึงลักษณะงานที่ปฏิบัติ และมีกระบวนการที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบโครงสร้างรูปแบบใหม่ที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานจะมุ่งในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการแก่ลูกค้า ประชาชนผู้ซึ่งมีความต้องการที่หลากหลาย

6. ความพึงพอใจของครูเป็นผลจากองค์ประกอบทั้ง 5 ประการข้างต้น ก่อให้เกิดเป็นผล งานเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

7. ผลกระทบต่อสังคม/ท้องถิ่น วิเคราะห์จากท้องถิ่น/สังคมมองสถานศึกษาเป็นอย่างไร ต่อระบบบริหารจัดการและผลผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสังคมนั้นๆ

8. ผลลัพธ์จากการบริหารจัดการเป็นผลรวมทั้งหมดขององค์ประกอบทั้ง 8 และเป็นไป ตามที่คาดหวังบรรลุผลสัมฤทธิ์ โดยการตรวจสอบ (ที่มาจาก : <http://www.kroobannok.com/26599>)

2.4.2.2 การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานในหน่วยงานหรือองค์การ บุคลากรนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ งานบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงาน และการที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติงาน ในการบริหารจัดการศึกษาบุคคลที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ ก็คือผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ เพราะผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจในระดับโรงเรียน

จากการศึกษา และวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน มีผู้ให้แนวคิด ดังนี้ Athos and Coffey (1986) กล่าวไว้ว่าการวัดประสิทธิภาพของโรงเรียนพิจารณาจาก องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ผลการปฏิบัติงาน
2. ความพึงพอใจ
3. ความเจริญก้าวหน้า

Miskel, McDonald, and Bloom (อ้างถึงใน แสงเลย สุขสมัย, 2543, น. 22) ได้ศึกษา พบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ผลิตผล
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
3. เจตคติของนักเรียน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2525, น. 15) ได้สรุปไว้ว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะมีลักษณะสำคัญ 11 ประการ คือ

1. มีอาจารย์ใหญ่ที่เข้มแข็ง
2. มีบรรยากาศในโรงเรียนในทางบวก
3. มีแนวดำเนินการเกี่ยวกับวินัยที่เห็นพ้องจากทุกฝ่าย
4. มีครูที่คาดหวังในตัวนักเรียนสูง
5. มีผู้ปกครองที่สนใจในทางการศึกษา
6. มีวิธีประเมินหลักสูตรที่ดี
7. มีการประเมินผลการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ
8. มีการพัฒนาและประเมินความเจริญงอกงามอย่างต่อเนื่อง
9. มีปรัชญาการศึกษาที่แท้จริง
10. มีแผนการจัดกิจกรรมของนักเรียนที่ดีและเพียงพอ
11. มีบริการนักเรียน

สุปัญญา กิตติวิสาร (2529, น. 18-22) ได้รวบรวมแนวคิดของ Parson ; Caplow ; Katz and Kahn สรุปได้ว่า ความมีประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง การบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ ในกรณีของโรงเรียนก็กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียน 3 ประการ คือ

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน ครูและนักเรียน
2. ทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแผนและ

นโยบายที่เกี่ยวกับมัธยมศึกษาต่อไป

วันทนา เมืองจันทร์ (อ้างถึงใน สมชาย จันทร์มณี, 2543, น. 24-25) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยที่เสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับโรงเรียนนั้นแยกได้ 2 กลุ่ม คือ

1. ปัจจัยด้าน สังคมมนุษย์ในโรงเรียน ได้แก่ มีจุดมุ่งหมายทางวิชาการชัดเจน และเป้าประสงค์ของพฤติกรรมสังคมชัดเจนความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ผู้บริหาร ครูอาจารย์ตั้งความหวังในตัวนักเรียน สถานะของครูที่เป็นที่พึงปรารถนา ความเอาใจใส่และการเอาใจใส่นักเรียน การใช้รางวัลและผลตอบแทนเป็นแรงเสริม และแรงจูงใจ ภาวะของผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และการได้รับสนับสนุนจากชุมชน

2. ปัจจัยด้านการสอนและหลักสูตร ได้แก่ การให้เวลามากในโอกาส การเรียนรู้ทางวิชาการของนักเรียน การให้การบ้านเป็นประจำ และต้องมีระบบการตรวจและติดตามผลงาน ให้การบ้านที่ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนโดยสม่ำเสมอ มีการสอนตามหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนชัดเจน มีการใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนหลายวิธี และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบตนเอง

2.5 บริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

2.5.1 โรงเรียนมาตรฐานสากลในจังหวัดมหาสารคามกระจายตามี่ต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1.1 บริบททั่วไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีพื้นที่บริการครอบคลุม 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอแกลง และอำเภอบรบือ

วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มุ่งสู่อาเซียนและก้าวสู่ระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพมุ่งสู่อาเซียนและก้าวเข้าสู่ระดับสากล
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ
3. ส่งเสริม สนับสนุน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพ
4. ส่งเสริม ระบบการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อคุณภาพ การศึกษา และบูรณาการการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์หลัก (Goals)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงกำหนดเป้าประสงค์ ดังนี้

1. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มุ่งสู่อาเซียนและก้าวสู่ระดับสากล

2. ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและเสมอภาค
3. นักเรียนทุกคน มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ
4. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน มีทักษะที่เหมาะสม และทำงานมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เน้นบริหารแบบบูรณาการ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา'สถานศึกษา
6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกโรง มีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐาน มุ่งสู่อาเซียน และก้าวสู่ระดับสากล

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues)

จากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1 จึงกำหนดกลยุทธ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 5 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา และระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม หลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 มีโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ 3 แห่ง คือ

2.5.1.2 บริบทของโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

ตั้งอยู่เลขที่ 161 ถนนศรีสวัสดิ์ดำเนิน ตำบลตลาดอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000 โทรศัพท์ 043-711061 โทรสาร 043-723310 Website : ANUBANMK.NET เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิสัยทัศน์

ภายในปีการศึกษา 2560 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคามเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา จัดการศึกษาโดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คุณธรรม ก้าว นำเทคโนโลยี สร้างองค์ความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ก้าวสู่ความเป็นพลโลกอย่างมีศักยภาพ

พันธกิจ

1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย
2. ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก
3. ส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีคุณภาพมาตรฐานสากล
4. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีสุขนิสัยที่ดี มีความรู้คู่คุณธรรมมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมาย

1. มีหลักสูตรที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาระบบการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย
2. ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก
3. มีระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และมีคุณภาพตามมาตรฐาน สากล
4. ผู้เรียนมีสุขนิสัยที่ดี มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านคุณภาพการศึกษา

1. ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัยและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
2. ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพผู้เรียน
3. สถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในและผ่านการประเมินการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
4. ผู้เรียนเป็นคนดีมีความรู้มีความเป็นไทยและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมดำรงชีวิตยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

สถานศึกษาตลอดจนองค์กรระดับบุคคลตามกฎหมายมีความพร้อมและมีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา

ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 โรงเรียนจะปลูกฝังการรักการอ่านให้กับนักเรียนด้วยโครงการรักการอ่าน และจัดสถานที่อ่านหนังสือให้เพียงพอแก่ความต้องการของนักเรียน

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

สถานศึกษามีเอกลักษณ์โรงเรียนยอดนิยม ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดเน้น และโรงเรียนคุณภาพชั้นนำผู้ปกครอง ฟังพอใจและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างชัดเจน สถานศึกษาสามารถดำเนินการเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยมีการดำเนินการตามโครงการพิเศษร่วมมือกับต้นสังกัด สามารถเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ภาษาที่สอง (ภาษาอังกฤษ) สามารถเป็นอย่างดี ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภายนอก มีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก

2.5.2 บริบทของโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม

โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ ถนน นครสวรรค์ ตำบล ตลาดอำเภอ เมืองจังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000 โทรศัพท์ 0-4371-1512 โทรสาร 0-4371-1512 Website <http://lmc.ac.th> สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งเมื่อวันที่ 3 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2456 ระดับการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิสัยทัศน์

โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มุ่งสู่ความเป็นมาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ค่านิยม

รักความเป็นไทย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ

จัดการศึกษาให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม สำนึกถึงความเป็นไทย มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากล

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนา
2. ผู้เรียนมีทักษะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษได้อย่าง

ถูกต้อง

3. มีการพัฒนาหลักสูตรและขับเคลื่อนหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลนำสู่การปฏิบัติ
อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA)
5. บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา
6. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ และระบบ ICT อย่างพอเพียง
7. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการจัดการศึกษา
8. โรงเรียนมีเครือข่ายร่วมพัฒนาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์

อัตลักษณ์

ระดับปฐมวัยเด็กมีมารยาทในการไหว้และมีระเบียบวินัย

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา) นักเรียนมีมารยาทและมีระเบียบวินัย

เอกลักษณ์

ระดับปฐมวัยโรงเรียนวิถีพุทธ

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา)โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคามส่งเสริมกิจกรรม

ลูกเสือ – ยุวกาชาดดีเด่น

2.5.3 บริบทของโรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย

โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย ตั้งอยู่เลขที่ 291 หมู่ที่ 1, ต. โคกพระ อ. กันทรวิชัย

จ. มหาสารคาม 44150 เปิดสอนระดับปฐมวัย ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2558-2562 มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาสู่มาตรฐาน สากล ด้วยระบบคุณภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนทนากการพัฒนา ให้นักเรียนเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรม บนพื้นฐานความเป็นไทย

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาสู่มาตรฐานสากล และใช้เทคโนโลยีพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เสริมสร้างและปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม วิถีการดำเนินชีวิต บน พื้นฐานความเป็นไทย และมีความพอเพียง
3. ยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
4. สถานศึกษาบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

เป้าประสงค์

1. จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สู่มาตรฐานสากลและ บูรณาการให้เข้ากับเศรษฐกิจพอเพียง หน้าที่พลเมือง ประวัติศาสตร์ และ อาเซียน โดยเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

2. นักเรียนมีคุณลักษณะ คุณธรรมนำความรู้บนพื้นฐานความเป็นไทยและวิถีความพอเพียง

3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา

4. ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.5.4 บริบททั่วไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีพื้นที่บริการครอบคลุม 5 อำเภอ คือ อำเภอนาปีนรุฒ อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย อำเภอนาเชือก อำเภอนาดูน และอำเภอยางสีสุราช

วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นองค์กรบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างมีคุณภาพพร้อมเข้าสู่ความเป็นผู้นำประชาคมอาเซียน”

พันธกิจ (Mission)

“พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ เข้าสู่ความเป็นผู้นำประชาคมอาเซียน พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน”

เป้าประสงค์หลัก (Goals)

1. ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับบริการอย่างมีคุณภาพและมีความพึงพอใจ
2. โรงเรียนมีความเข้มแข็งสามารถบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ
3. สพป.มค.2 และโรงเรียนในสังกัดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และมีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
4. นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ชุมชนและสังคมมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง
5. สพป.มค.2 และโรงเรียนได้รับการนิเทศตรวจสอบติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. โรงเรียนในสังกัด มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. โรงเรียน มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่เอื้อและสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนสู่ประชาคมอาเซียน

8. ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาคุณภาพ

9. สพป. มค.2 โรงเรียน สถาบันอุดมศึกษาและทุกภาคส่วนเป็นภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues)

1. พัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรในการให้บริการโดยเน้นการมีส่วนร่วม
2. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
3. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาตามแนวการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
4. ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. พัฒนาระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
6. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
7. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพให้เท่าเทียมกับนานาชาติ
8. สร้างและพัฒนาเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ไม่มีโรงเรียนมาตรฐานสากลแต่อย่างใด

2.5.5 บริบททั่วไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีพื้นที่บริการครอบคลุม 4 อำเภอ คือ อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเขียงยืน อำเภอชื่นชม และอำเภอกุดรัง

วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นองค์กรในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน บนพื้นฐานความเป็นไทย

พันธกิจ (Mission)

1. เสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและขั้นพื้นฐาน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นมืออาชีพ
5. บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาล
6. พัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

เป้าประสงค์หลัก (Goals)

1. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย และนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัยและมีคุณภาพ
2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเสมอภาค
3. ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น มีทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 บูรณาการการทำงาน เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม กระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สถานศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues)

- กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- กลยุทธ์ที่ 2 การเพิ่มโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเด็กตามศักยภาพ และมีคุณภาพ
- กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา
- กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ
- สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีโรงเรียนมาตรฐานสากลในสังกัดอยู่ 2 แห่ง คือ

2.5.5.1 บริบทโรงเรียนบ้านเชียงยืน

โรงเรียนบ้านเชียงยืน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านเชียงยืน ต. เชียงยืน อ. เชียงยืน จ. มหาสารคาม 44160 โทร.0-4378-1291 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โรงเรียนบ้านเชียงยืนเปิดสอน 3 ระดับ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา
2. ระดับประถมศึกษา
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิสัยทัศน์

ภายในปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านเชียงยืนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความรู้คู่ คุณธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำความรู้สู่มาตรฐานการศึกษาชาติและประชาคมอาเซียน

ปรัชญาของสถานศึกษา

ดี เก่ง มีความสุข

คำขวัญของสถานศึกษา

ความรู้ คู่คุณธรรม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่ประชาคมอาเซียน

2.5.5.2 บริบทโรงเรียนบ้านหนองแสง

โรงเรียนบ้านหนองแสง ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 บ้านหนองแสง ตำบลห้วยเตย อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคามรหัสไปรษณีย์ 44130 ระยะทางจากโรงเรียน ถึงเขตพื้นที่การศึกษา : 30 กม โรงเรียนบ้านเชียงยืนเปิดสอน 3 ระดับ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา
2. ระดับประถมศึกษา
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิสัยทัศน์ (Vision)

ภายในปีการศึกษา ๒๕๖๒ นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแสงจะมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องตามความต้องการของชุมชนและดำรงชีวิตแบบพอเพียง

พันธกิจ (Mission)

1. จัด ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชากรวัยเรียนมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
2. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร
3. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้
4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

5. พัฒนาระบบผลัดคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

6. ยกระดับคุณภาพของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ และมุ่งสู่มาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ (Goals)

1. สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงานและจัดกระบวนการเรียนรู้

3. สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสม และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

4. สถานศึกษามีระบบผลัดคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความถนัด ความสนใจ ความสามารถเต็มตามศักยภาพ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

6. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในทุกๆระดับ

ตารางที่ 2.2

ข้อมูลจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1,3 จำนวน 5 โรงเรียน

โรงเรียน	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูและบุคลากรทางการศึกษา	หมายเหตุ
อนุบาลมหาสารคาม	5	111	
หลักเมืองมหาสารคาม	5	101	
อนุบาลกันทรวิชัย	2	30	
บ้านเชียงยืน	2	64	
บ้านหนองแสง	1	15	
รวม	15	321	

ตารางที่ 2.3

ข้อมูลจำนวนนักเรียนของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 1,3 จำนวน 5 โรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน		รวม	หมายเหตุ
	ชาย	หญิง		
อนุบาลมหาสารคาม	1,245	1,225	2,470	67 ห้องเรียน
หลักเมืองมหาสารคาม	1,267	1,215	2,482	68 ห้องเรียน
อนุบาลกันทรวิชัย	395	332	727	24 ห้องเรียน
บ้านเชียงยืน	772	734	1506	43 ห้องเรียน
บ้านหนองแสง	155	130	285	11 ห้องเรียน
รวม	3,834	3,636	7,470	

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552) ได้ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาที่เป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนมี 7 ด้าน คือ 1) ด้านการนำองค์กร ได้แก่ ผู้นำเป็นแบบอย่างด้านการประพฤติดีมีเมตตากรุณา 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ได้แก่การชี้แจงนโยบาย วัตถุประสงค์แนวทางปฏิบัติ และการจัดโครงสร้างบริหารที่ชัดเจน 3) ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาด ได้แก่ การจัดการสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีการกระตุ้นครูให้จัดการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ได้แก่ การสนับสนุนการนาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน 5) ด้านการมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การมุ่งการทำงานเป็นทีมและสร้างคุณธรรมในการปฏิบัติงาน 6) ด้านการจัดการและกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการเน้นผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นบุคคลที่ดีงาม 7) ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ การนำองค์กรผู้นำปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

กษิณีเดช พุ่มสาขา (2553, น. 2) ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสตรีอ่างทอง ปีการศึกษา 2553 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารโรงเรียนสตรีอ่างทองก่อนพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล ไม่มีรายวิชาโลกศึกษา (GE) การเขียนความเรียงขั้นสูง (EE), GAS, ทักษะองค์ความรู้ (TOK) รายวิชาจัดตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการดำเนินการเรียนการสอนในภาษาที่สอง คือ

ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่นอยู่แล้ว 2) รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสตรีอ่างทองมีองค์ประกอบและแนวทางการจัดการศึกษา ดังนี้ มีการจัดหลักสูตรทางเลือกที่เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล พัฒนาหลักสูตรตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยเปิดเป็นสาระเพิ่มเติมในรายวิชา GE และ EE จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ TOK แนวทางการจัดกิจกรรมCAS ในวันพฤหัสบดี จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ ส่วนหลักสูตรภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นแผนการเรียนตามกลุ่มผู้สนใจเดิมอยู่ในระดับชั้น ม. 1-6 และ MEP ในระดับชั้น ม.ต้น 3) สภาพการบริหารโรงเรียนสตรีอ่างทองภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล ดำเนินการจัดการศึกษาTOK, CAS, EE, GE, ภาษาต่าง ประเทศที่ 2 และแนวทางการจัดกิจกรรม CAS ที่ชัดเจน เข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติตามแนวมาตรฐานสากลได้เป็นอย่างดี

ไพชยนต์ จันทเขตและคณะ (2553, น. 2) ทำการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนประสาทวิทยาคาร ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารโรงเรียนประสาทวิทยาคาร ก่อนพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้ง 3 ด้านได้แก่ ด้านคุณลักษณะผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ พบว่า 1) ด้านคุณลักษณะผู้เรียนมีทั้งหมด 18 ตัวชี้วัด ภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติก่อนการพัฒนารูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 13 ตัวชี้วัด ส่วนตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย จำนวน 5 ตัวชี้วัด 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐาน สากลมีทั้งหมด 17 ตัวชี้วัด ภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติก่อนการพัฒนารูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 15 ตัวชี้วัด ส่วนตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย จำนวน 2 ตัวชี้วัด 3) ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพมีทั้งหมด 25 ตัวชี้วัด ภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติก่อนการ พัฒนารูปแบบ อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 21 ตัวชี้วัด ส่วนตัวชี้วัดที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยจำนวน 4 ตัวชี้วัด

ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนประสาทวิทยาคารมีองค์ประกอบและแนวทางการจัดการศึกษาดังนี้ 1) การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ประกอบด้วย 7 หมวด ได้แก่ (1) การนำองค์กร (2) การวางแผนกลยุทธ์ (3) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้นบุคลากร (6) การจัดการกระบวนการ (7) ผลลัพธ์ 2) การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การจัดการเรียนการสอน (3) การวัดและประเมินผล (4) เกณฑ์การจบหลักสูตร 3) สภาพการบริหารโรงเรียนประสาทวิทยาคาร ภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเปรียบเทียบ พบว่า

- 1) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติภายหลังการวิจัย และพัฒนารูปแบบสูงกว่าระยะก่อนทำการวิจัย โดยมีตัวชี้วัดที่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนวิจัย และภายหลังการวิจัยและพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 18 ตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด
- 2) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติภายหลังการวิจัยและพัฒนารูปแบบสูงกว่าระยะก่อนทำการวิจัยโดยมีตัวชี้วัดที่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนวิจัยและภายหลังการวิจัยและพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 17 ตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด
- 3) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากลด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติภายหลังการวิจัยและพัฒนารูปแบบสูงกว่าระยะก่อนทำการวิจัยโดยมีตัวชี้วัดที่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนวิจัยและภายหลังการวิจัยและพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 25 ตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด

รังสรรค์ นกสกุล, บุญเรือง ศรีเหรียญและจุไรโชคประสิทธิ์ (2555, น. 2) ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากลผลการวิจัย พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐาน สากลการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ธรรมาภิบาลและการบริหารระบบคุณภาพมีการปฏิบัติมากเรียงไปตามลำดับ 2) ตัวแปรสังเกตได้ทุกปัจจัยมีการปฏิบัติสูงกว่าค่าเฉลี่ยและการแจกแจงของตัวแปรมีลักษณะเป็นโค้งแบนราบกว่าปกติ 3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ได้ศึกษาจำนวน 36 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 623 คู่ มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 404 คู่ มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 46 คู่ และมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 173 คู่โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวก จำนวน 392 คู่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นบวกนั้นแสดงถึงความสัมพันธ์ที่มีทิศทางไปในทางเดียวกัน ความสัมพันธ์ทางลบ จำนวน 231 คู่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นลบนั้น แสดงถึงความสัมพันธ์ ที่มีทิศทางไปในทางตรงข้ามกันในเมทริกซ์มีขนาดของความสัมพันธ์ทางบวกตั้งแต่ 0.004 ถึง 1.00 และมีขนาดของความสัมพันธ์ทางลบตั้งแต่ -0.001 ถึง -1.33 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ทั้งที่อยู่ในตัวแปรแฝงเดียวกันและตัวแปรแฝงต่างกันความสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีนัยทางสถิติขนาดของ ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($0.33 < r < 0.66$) 4) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นโมเดลเชิงสาเหตุของการการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากลเชิงสมมติฐานมีความสอดคล้อง

กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ค่าไค-สแควร์ = 1268.36, อาศาคความเป็นอิสระ = 508, ค่า $p = 0.051$, GFI = 0.97, AGFI = 0.98, RMSEA = 0.049 และ CN = 310.37) ค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงภายในมีความแปรเปลี่ยนโดยตรงกับการบริหารงานโรงเรียนมาตรฐานสากล

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Hawk (2004) ได้ศึกษาความเข้าใจและการนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศของระบบมัลคอม บัลดริจ มาใช้ในโรงเรียน 2 แห่ง ในรัฐอิลลินอย (Illinois) โดยศึกษาการใช้โปรแกรมดำเนินงานในด้านกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อประสิทธิผลขององค์กร และพัฒนาผู้เรียนพบว่าแนวคิดต่าง ๆ พัฒนาได้ดีในช่วงภาวะการพัฒนาระยะที่ 3 ของการใช้ระบบ มัลคอม บัลดริจ โดยโรงเรียนพัฒนาวิสัยทัศน์ขององค์กร แผนยุทธศาสตร์และการวัดประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีการพัฒนาทางบวกทุกองค์ประกอบของโปรแกรมระบบมัลคอม บัลดริจ

Hooper (2004) ได้ศึกษาการใช้ระบบ มัลคอม บัลดริจ ในการสร้างระบบภาวะผู้นำทางการศึกษาโดยใช้เครื่องมือตอบกลับแบบ 360 องศา ในการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่องและให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยการพัฒนาแบบสังเกต ที่ใช้กับผู้นำ 480 คน พบว่าผลสุดท้ายของการใช้เครื่องมือการตอบกลับของการนำองค์การสู่ความเป็นเลิศ(LEAF) พบว่า ผู้นำที่บริหารแบบมีส่วนร่วมในการนำองค์การสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา

Seanor (2000) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน – สเตาท์ (Wisconsin-Stout's) ในการชนะเลิศรางวัลของระบบมัลคอม บัลดริจ ทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการบริหารที่ดีเลิศ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร พบว่าผู้นำภาวะผู้นำ 10 ประการที่สถานศึกษานำมาใช้ คือ 1) การพัฒนาพันธกิจและวิสัยทัศน์ในแนวทางอย่างสุจริตใจ โดยสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัย 2) พัฒนาระบบการกระจายอำนาจในกระบวนการนำต่าง ๆ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเข้ามามีส่วนร่วมสร้างกลยุทธ์ในการบริหาร 3) ใช้ช่องทางของการสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการร่วมแรงร่วมใจโดยการกระจายอำนาจให้กับหัวหน้าส่วนต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย 4) ว่าจ้างหรือพัฒนาผู้เชี่ยวชาญส่วนต่าง ๆ มาร่วมพัฒนาความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยตามภารกิจและวิสัยทัศน์ 5) ว่าจ้างหรือพัฒนาผู้นำทีมที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จมาร่วมพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรทั้งรูปแบบผู้นำแลกเปลี่ยนและผู้นำเปลี่ยนแปลง (Transformational and Transactional) ให้เกิดในองค์กร 6) พัฒนาประสิทธิผลและความคงที่ของการสื่อสารในการดำเนินการต่าง ๆ ให้กับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมทั้งมหาวิทยาลัย 7) การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลและพัฒนาระบบการวัด การได้มาของข้อมูลโดยการใช้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยในการเป็นผู้ประเมินวิเคราะห์และตัดสินใจ 8) จัดระเบียบขององค์การและสร้างทีม

สร้างความสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้นำทีมต่าง ๆ ในองค์การ 9) ตรวจสอบและปรับปรุงทุกส่วนเมื่อมีโอกาสทั้งด้านบุคคลและกลุ่มทั้งส่วนบุคคลและส่วนงานสัมพันธ์ 10) มีการพัฒนาตามพันธสัญญาโดยใช้เวลาพัฒนากระบวนการตามระบบมัลคอม บัลคริจอย่างเที่ยงตรงโดยมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้นำมีการปฏิบัติตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศตามแผนดำเนินงาน

Dale (2003) ได้ศึกษาการรับรู้ที่สำคัญและปฏิบัติตามเกณฑ์คุณภาพของระบบมัลคอม บัลคริจ โดยทดสอบในโรงเรียนที่ใช้การพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพของระบบมัลคอม บัลคริจ โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาการรับรู้และการบริหารจัดการ ใน 7 โรงเรียนที่มีคุณภาพการดำเนินการต่ำและโรงเรียนต้องการใช้ระบบมัลคอม บัลคริจ การศึกษานี้เพื่อตีแผ่การรับรู้ในการบริหารจัดการ การดำเนินการของครูผู้สอน และทีมงาน ในการใส่ใจให้ความสำคัญในขอบเขตต่างๆ ระบบมัลคอม บัลคริจหรือไม่ ผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนรับรู้เกณฑ์คุณภาพของระบบมัลคอม บัลคริจ ทั้ง 7 องค์ประกอบว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้โรงเรียนค้นพบจุดเริ่มต้นในการพัฒนาตามโปรแกรมของระบบมัลคอม บัลคริจ อย่างเหมาะสม

Stevens (2003) ได้ศึกษาการเปลี่ยนสภาพการเรียนรู้ในห้องเรียนของโรงเรียนชานเมืองระดับ Middle School ที่ใช้ประกันคุณภาพและการจัดการเรียนการสอนตาม ระบบมัลคอม บัลคริจ โดยการศึกษาผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 810 คน ทั้งผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง ถึงเรื่องการเรียนรู้และผลกระทบต่างๆของการใช้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศระบบมัลคอม บัลคริจ โดยใช้แบบสำรวจที่ประกอบด้วยคำถาม 74 ข้อ ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่รับรู้ โดยโรงเรียนมีความต้องการมากกว่าหลักการทำงาน โดยต้องการการดำเนินงานที่กระจ่างมากกว่านี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจผลกระทบของการดำเนินการโดยใช้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศระบบมัลคอม บัลคริจ อย่างไรก็ตามผู้ปกครองยังต้องการการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการในหลายขอบข่ายงานของโรงเรียน ได้แก่ระบบการติดต่อสื่อสาร หลักสูตร การวางแผนพัฒนาของโรงเรียนและระบบการจัดการ ซึ่งตรงตามการดำเนินการขององค์ประกอบหลักของระบบมัลคอม บัลคริจ ในกระบวนการปรับปรุงให้โรงเรียนสู่ผลสำเร็จ

Faulkner (2002) ได้ศึกษาโมเดลคุณภาพการศึกษาของระบบมัลคอม บัลคริจ การรับรองคุณภาพการศึกษาในวิทยาลัยชุมชน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งการศึกษาการดำเนิน การวางแผน วัดผลความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชนที่โมเดลคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิทยาลัยชุมชนจำนวน 202 แห่ง ผลการศึกษา พบว่า การใช้โมเดล มัลคอมบัลคริจ ตอบสนองความต้องการได้ดีกว่าในเรื่องของคุณภาพและวิทยาลัยชุมชนทั้งหมดเชื่อถือมากกว่าระบบปรับปรุงคุณภาพระบบอื่น ๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยการนำการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ประกอบด้วย 7 หมวด ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการ 7) ผลลัพธ์ มากำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากผลการศึกษาวิจัยส่วนมาก พบว่า เมื่อนำการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ทั้ง 7 หมวด ไปดำเนินการบริหารจัดการในสถานศึกษา ส่วนมากจะเกิดการพัฒนาในระดับที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อมั่นว่าหากนำการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ทั้ง 7 หมวด มาบริหารจัดการในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม จะก่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผลการวิจัยยังจะเป็นแนวทางพัฒนาโรงเรียนที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการ ได้นำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีคุณภาพต่อไป